

«Τὴν Ζώνην τὴν σεπτὴν,...
Παναγία Παρθένε».

Πρωτοπρ.
Μιχαήλ
Βοσκοῦ

Σελ. 406

«Ὁρθόδοξη Ψυχο-λογία».

Πρωτοπρ.
Δημητρίου Κωστοπούλου

facebook

Ἡ Φιλία καὶ ε-φιλία.

Εὐδοκίου Δημητρίου

Σελ. 429

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Ἐκκλησιαστική

Μνησικακία ἢ Συγχώρησι;
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄. Σελ. 395

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Εκκλησιαστική

ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Διεύθυνση: Τ.Κ. 21130
1502 Λευκωσία

Τηλ. (+357) 22554600

Τηλεομοιότυπο (Fax): (+357)
22439074

Ήλεκτρονική διεύθυνση (E-mail):
diafot@cy.net

Λευκωσία

Ίούλιος - Σεπτέμβριος 2012

Έτος 5ο - Τεύχος 20ό

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ «ΜΕΛΙΣΣΑ»
570 21 Άσπροβάλτα - Θεσσαλονίκης
Τηλ.: (+30) 2397023313
E-mail: melissa@melissaprint.com

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Μ**νησικακία ἢ Συγχώρηση;
*Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β'395*
- Κ**υριακή Δ' Ματθαίου
Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου400
- Κ**υριακή ΙΖ' Ἐπιστολῶν
Δρος Φαίδωνος Παπαδοπούλου403
- «**Τὴν Ζώνην τὴν σεπτὴν,
τοῦ ἀχράντου σου σκίνους,
ὑμνοῦμεν οἱ πιστοί, Παναγία Παρθένε»
Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ406
- Ἡ** ἐνορία στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας
Ἀντώνη Χαραλάμπους411
- «**Ὁρθόδοξη Ψυχο-λογία»
Πρωτοπρ. Δημητρίου Κωστοπούλου416
- Ἡ** ὑπακοή
(Ἀγίου Σιλουανοῦ τοῦ Ἀθωνίτου)422
- Π**οιός ἀνάβει πυρκαγιές;
Νίκης Τρακοσιῆ425
- Ἡ** Φιλία καὶ ε-φιλία
Εὐδοκίου Δημητρίου429
- Ο**ἱ ἀπαρχές τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας
Χρίστου Χατζημιχαὴλ442
- Μ**εγάλα ἱστορικά γεγονότα μέ βάση τό ἔργο
τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου
Σάββα Παρῆ447
- Ἡ** καλύτερη δασκάλα
Ἐλένης Ἀναστασίου453

Μνησικακία ἢ Συγχώρηση;

Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄

Αφορμὴ γιὰ νὰ ἀσχοληθοῦμε αὐτὴ τὴν φορὰ μὲ τὸ φοβερὸ πάθος τῆς μνησικακίας καὶ τὴν μεγάλην ἀρετὴ τῆς συγχωρητικότητας, στάθηκαν οἱ μαῦρες ἐπέτειοι, πού βαραίνουν τοὺς θερινοὺς μῆνες τὸν Κυπριακὸ Λαὸ καὶ γενικότερα τὸν Ἑλληνισμό.

Τὸν Ἰούλιο σκιάζουν τὸ Πραξικόπημα καὶ ἡ Εἰσβολὴ τοῦ 1974, ἐνῶ τὸν Αὐγούστο ἡ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ 1922. Ἡ βαθύτερη αἰτία τῶν συμφορῶν αὐτῶν (ἐκτὸς ἀπὸ τὸν καταλυτικὸ ρόλο τῶν ξένων -διθὲν συμμαχικῶν- δυνάμεων) ἦταν ἡ καλλιέργεια, ἡ συντήρηση καὶ ἔξαρση τοῦ μίσους πού προκαλοῦσαν οἱ ὀξύτατες πολιτικὲς ἀντιθέσεις μεταξύ τοῦ λαοῦ, τόσο στὴν Κύπρο ὅσο καὶ στὴν Ἑλλάδα.

Μὲ λύπη διαπιστώνουμε ὅτι

αὐτὸ τὸ φρικτὸ πάθος τῆς μνησικακίας, ὑποβόσκει ἀκόμη στὸ πολύπαθο νησί μας. Ἀπόδειξη εἶναι οἱ φραστικὲς ἐπιθέσεις πού δεχθήκαμε -καὶ δεχόμαστε- ἀπὸ κάποιους, ἐπειδὴ, ἀπὸ τότε πού μὲ τὴν ἀνοχὴ τοῦ Θεοῦ ἀναλάβαμε τὰ ἀρχιεπισκοπικά μας καθήκοντα, καθιερώσαμε νὰ τελοῦμε Τρισάγιο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν φονευθέντων κατὰ τὸ Πραξικόπημα ὑποστηρικτῶν του. Ἡ Ἐκκλησία, ὅμως, σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τῆς κεφαλῆς Της, τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὀφείλει νὰ προσεύχεται γιὰ τὴν συγχώρηση καὶ σωτηρία ὅλων τῶν τέκνων Της, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι ἐγκρίνει ὅλες τὶς πράξεις τους. Ἄς μὴν ξεχνοῦμε ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἐπάνω στὸν σταυρὸ προσευχόταν γιὰ τὴν συγχώρηση τῶν σταυρωτῶν Του, δίνον-

τας αἰώνιο παράδειγμα ἀνεξικακίας!

Ἄς δοῦμε, λοιπόν, μὲ τὴν βοήθεια τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας Πατέρων, γιατί εἶναι τόσο τρομερὸ κακὸ ἡ μνησικακία καὶ τόσο μεγάλο ἀγαθὸ καὶ ἀπαραίτητη προϋπόθεση σωτηρίας ἡ συγχώρησι.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, δίνοντας τὸν ὀρισμὸ τῆς μνησικακίας, λέγει χαρακτηριστικὰ: «*Μνησικακία ἐστὶ θυμοῦ κατάληξις, ἁμαρτημάτων φύλαξ, δικαιοσύνης μῖσος, ἀρετῶν ἀπώλεια, ἰὸς ψυχῆς, σκώληξ νοός, προσευχῆς αἰσχύνη, δεήσεως ἐκκοπή· ἀγάπης ἀλλοτριώσεις, ψυχῆς ἥλος πεπνηγός... διπνεκῆς ἁμαρτία*»¹. Τί ἐννοεῖ ὁ Ἅγιος, λέγοντας ὅτι ἡ μνησικακία εἶναι «*ἁμαρτημάτων φύλαξ*»; Τί ἄλλο ἀπὸ τὸ ὅτι αὐτὴ ἐμποδίζει τὸν Θεὸ νὰ συγχωρήσει τὰ ἁμαρτήματα τοῦ μνησικακοῦ καὶ μοιάζει σὰν νὰ τὰ φρουρεῖ, γιὰ νὰ μὴν φύγουν ἀπὸ τὴν ψυχὴ. Ὁ Κύριος τὸ εἶπε καθαρά: «*Εὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· εὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν*» (Ματθ. 6, 14 - 15). Ἔτσι ὁμως, ἡ μνησικακία γίνεται καὶ «*ἀρετῶν ἀπώλεια*», ἀφοῦ ὅσες ἀρετὲς καὶ ἂν ἔχει ὁ μνησικακος, πᾶνε χαμένες, ἐφόσον οἱ ἁμαρτίες του μέ-

νουν ἀσυγχώρητες καὶ χάνει τὴν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Γίνεται, λοιπὸν, μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἡ μνησικακία «*διπνεκῆς ἁμαρτία*», δηλαδὴ ἁμαρτία διαρκείας, διότι κάθε στιγμὴ ὁ μνησικακος αὐξάνει τὸ πάθος του, ἔχοντας διαρκῶς στὴν ψυχὴ του τὸ μῖσος. Αὐτὸ δὲ τὸ μῖσος γίνεται «*τῆς ψυχῆς ἥλος πεπνηγός*», δηλαδὴ καρφὶ μπηγμένο στὴν καρδιά τοῦ μνησικακοῦ, ποὺ τὸν κάνει νὰ ὑποφέρει καὶ νὰ λειώνει ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν κακία του. Ἄν γνωρίζει ὅτι ὁ ἐχθρὸς του εὐτυχεῖ, ὑποφέρει ἀπὸ τὸν φθόνον. Ἄν πάλι γνωρίζει ὅτι δυστυχεῖ, ἀγωνιᾷ μήπως κάποτε εὐτυχίσει καὶ ἔτσι ποτὲ δὲν ἡσυχάζει!

Ἴσως, ὁμως, ἀναρωτηθεῖ κάποιος: «*Συμφωνῶ, εἶναι μεγάλο κακὸ ἡ μνησικακία καὶ βασανιστικό. Πῶς, ὁμως, νὰ συγχωρήσω κάποιον, ποὺ μὲ ἔβλαψε τόσο πολὺ; Εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν;*». Ἀσφαλῶς καὶ εἶναι, ὅ,τι κακὸ κι ἂν σοῦ ἔχει κάμει. Ἄν σὲ ἐσυκοφάντησε, θυμίσου τὸν ἅγιο Νεκτάριο, πόσες συκοφαντίες ὑπέστη καὶ πόσο ἀνεξίκακα τὶς ὑπέμεινε. Ἄν σὲ ἀδίκησε, θυμίσου τὸν Πάγκαλο Ἰωσήφ, τὸν γιὸ τοῦ Ἰακώβ, ποὺ τὸν πούλησαν τὰ ἴδιά του τὰ ἀδελφία σκλάβον στὴν Αἴγυπτον! Παρ' ὅλο ποὺ ζοῦσε πρὸ Χριστοῦ, ὅχι μόνον συγχώρησε, ἀλλὰ καὶ εὐεργέτησε τοὺς ἀδελφούς του! Μήπως κά-

1. Κλίμαξ, Λόγος Θ', Περί Μνησικακίας, PG 88, 841A.

ποιος σου σκότωσε τὸν ἀδελφόν; Ουμίσου τὸν ἅγιο Διονύσιο, τὸν ἀφθαρτο Ἅγιο τῆς Ζακύνθου, ποὺ καὶ αὐτὸς ὄχι μόνο συγχώρησε, ἀλλὰ καὶ εὐεργέτησε τὸν δολοφόνο τοῦ ἀδελφοῦ του. Μίπως κάποιος ἐπιδιώκει νὰ σκοτώσει κι ἐσένα τὸν ἴδιο; Ουμίσου τὸν Δαβίδ, ποὺ καταδιωκόταν ἀπὸ τὸν Σαοὺλ κι ὅμως, δὲν τὸν ἐμίσησε κι, ἐνῶ μπορούσε, δὲν τὸν σκότωσε! Θὰ ἰσχυριστεῖ κανεὶς, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν Ἅγιοι, γι' αὐτὸ καὶ μπόρεσαν νὰ συγχωρήσουν. Λάθος! Ἐπειδὴ συγχώρησαν, ἔγιναν ἅγιοι!

Γιατί, ὅμως, νὰ παίρνομε παραδείγματα ἀπὸ τὰ πλάσματα καὶ νὰ μὴν δοῦμε τὸν Πλάστη; Αὐτὸς, ἀφότου δημιούργησε τὸν ἄνθρωπο, ὑπέμεινε ἐπὶ αἰῶνες ἀμέτρητες προσβολές καὶ ὕβρεις καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἔπαυε νὰ τὸν ἀγαπᾷ! Γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, μάλιστα, ἔγινε κι αὐτὸς ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ πάψει νὰ εἶναι καὶ Θεός. Ἐφθασε μέχρι τὸν σταυρὸ γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, λέγοντας γιὰ τοὺς σταυρωτὲς: «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. 23, 34). Καὶ ὁ Πατὴρ τὸν ἄκουσε καὶ συγχωρεῖ ὅποιον τοῦ τὸ ζητήσῃ, ὑπὸ ἓνα πολὺ δίκαιο ὄρον νὰ συγχωρεῖ κι αὐτὸς τοὺς συνανθρώπους του, ποὺ τυχόν τὸν ἔβλαψαν. Δὲν θὰ μπορεῖ, ἐπομένως, κανεὶς μνησικακὸς νὰ δικαιολογηθεῖ γιὰ τὴν μνησικακία του, ὅταν τὴν ἡ-

μέρα τῆς κρίσεως τοῦ εἶπει ὁ δίκαιος κριτής: «Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου ὡς καὶ ἐγὼ σὲ ἠλέησα;» (Ματθ. 18, 32).

Δὲν πρέπει, ἐπίσης, νὰ λησμονοῦμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη «καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ» (Γέν. 1, 26). Σκοπός, δηλαδή, τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ ὁμοιάσει πρὸς τὸν Θεό, ὁ ὅποιος «ἀγάπη ἐστὶ» (Α' Ἰωάν. 4, 16). Πῶς, ὅμως, μπορεῖ νὰ πετύχει αὐτὴν τὴν ὁμοίωσιν ὁ ἄνθρωπος ποὺ μνησικακεῖ; Λέγει χαρακτηριστικὰ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης: «Ἐὰν τις εἶπῃ ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸν ὃν ἐώρακε (τὸν συνάνθρωπό του, δηλαδή, ποὺ βλέπει κάθε μέρα), τὸν Θεὸν ὃν οὐχ ἐώρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν;» (Α' Ἰωάν. 4, 20). Καὶ πῶς μπορεῖ νὰ τοῦ ὁμοιάσει; Νὰ τί ἐννοεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, ποὺ ὀνομάζει τὴν μνησικακία «ἀγάπης ἀλλοτριώσιν». Αὐτὴ ἀποξενώνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ἀγάπην, δηλαδή ἀπὸ τὸν Θεό.

Διαβάζουμε στὸ Γεροντικὸ ὅτι κάποια μέρα ἓνας Χριστιανὸς πῆγε νὰ ἐξομολογηθεῖ στὸν ἀββᾶ Σιλουανό. «Ἐχω ἓνα θανάσιμο ἐχθρὸν πατέρα», τοῦ εἶπε. «Τὰ κακὰ ποῦ μοῦ ἔχει κάνει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀμέτρητα. Πρὸ καιροῦ πῆρε μὲ ἀπάτη ἓνα μεγάλο κομμάτι ἀπὸ τὸ

χωράφι μου, ἀλλὰ σὰν νὰ μὴ φθά-
νει αὐτὸ μὲ συκοφαντεῖ, ὅπου βρε-
θεῖ, μοῦ ἔχει κάνει τὸν βίο ἀβίωτο.
Πρὶν λίγες μέρες, μάλιστα, ἔμαθα
ὅτι ἀποπειράθηκε νὰ μὲ δηλητηρι-
άσει. Δὲν παίρνει ἄλλο, λοιπόν, θὰ
τὸν κλείσω φυλακῆ». «Κάνε ὅπως
θέλεις», τοῦ εἶπε δῆθεν ἀδιάφορα
ὁ ἀββᾶς Σιλουανός. «Δὲν νομίζεις,
πάτερ, πὼς ὅταν τιμωρηθεῖ -καί, μά-
λιστα, αὐστηρά, ὅπως τοῦ ἀξίζει- θὰ
σωθεῖ ἡ ψυχὴ του;», ρώτησε ὁ ἄν-
θρωπος ἐκεῖνος. «Κάνε, ὅπως σὲ ἀ-
ναπαύει», τοῦ ἀπάντησε μὲ τὸ ἴδιο
ῥυθμὸς ὁ Ὅσιος. «Πηγαίνω, λοιπόν,
στὸν δικαστὴ κατ' εὐθειαν», εἶπε ὁ
Χριστιανὸς καὶ σπκώθηκε νὰ φύγει.
«Μὴ βιάζεσαι τόσο», τοῦ εἶπε ἤρεμα
ὁ Ὅσιος, «ἄς προσευχηθοῦμε
πρῶτα νὰ βοηθήσει ὁ Θεὸς τὴν πρά-
ξη σου αὐτή». Καὶ ἄρχισε νὰ λέει τὸ
«Πάτερ ἡμῶν». «Καὶ μὴ ἀφιῆς ἡμῖν
τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς οὐδὲ ἡμεῖς
ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν», ἀ-
κούστηκε νὰ λέει μεγαλοφώνως ὁ
Ὅσιος σὰν ἔφθασε στὸν στίχο αὐ-
τόν. «Λάθος, πάτερ μου!», βιά-
στηκε νὰ τὸν διορθώσει ὁ Χριστιαν-
νός. «Δὲν λέει ἔτσι ἡ Κυριακὴ Προ-
σευχή». «Τὸ ξέρω», ἀποκρίθηκε ἡ-
ρεμα ὁ Ἀββᾶς. «Ἀφοῦ, ὅμως, ἀπο-
φάσεις νὰ ἐκδικηθεῖς τὸν ἀδελφό
σου, ὁ Σιλουανὸς δὲν κάνει ἄλλη
προσευχὴ γιὰ σένα!»

Μὲ αὐτὸ τὸ γεγονός μποροῦμε νὰ
καταλάβουμε καλύτερα τί ἐννοεῖ ὁ
ἱερός Χρυσόστομος, ὅταν λέγει:

«Πὼς δυνήσῃ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐ-
ρανὸν ἀνατεῖναι; Πὼς τὴν γλῶσσαν
κινῆσαι; Πὼς αἰτῆσαι συγγνώμην;
Κὰν γὰρ βούληται ὁ Θεὸς ἀφεῖναι
τὰς ἀμαρτίας σου, οὐκ ἀφιῆς αὐτός,
τὰ τοῦ συνδούλου σου κατέχων». Πὼς,
δηλαδή, τολμᾶς, ἐνῶ κρατᾶς
μῖσος μέσα σου κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ
σου, νὰ σπκώσεις τὰ χέρια σου στὸν
οὐρανὸ ζητῶντας ἀπ' τὸν Θεὸ συγ-
γνώμην; Δὲν ἀντιλαμβάνεσαι ὅτι καὶ
νὰ θέλει ὁ Θεὸς νὰ σὲ συγχωρήσει,
ἐσὺ τὸν ἐμποδίζεις; Νὰ γιατί, κατὰ
τὸν ἅγιο Ἰωάννη τῆς Κλίμακος, ἡ
μνησικακία εἶναι καὶ «προσευχῆς αἰ-
σχύνη».

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους
ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω, ὁ Κύ-
ριος ἀποτρέπει τοὺς γνήσιους μα-
θητὲς Του ἀπὸ τὴν μνησικακία καὶ
προτρέπει γιὰ τὴν συγχώρηση καὶ
τὴν ἀγάπην, λέγοντας: «Ἀγαπᾶτε
τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς
καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε
τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε
ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ
διωκόντων ὑμᾶς... Ἐὰν γὰρ ἀγαπή-
σετε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μι-
σθὸν ἔχετε; Οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι
αὐτὸ ποιοῦσι;» (Ματθ. 5, 44 καὶ 46).
Βλέπουμε ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἀρκεῖ-
ται σὲ μία τυπικὴ καὶ παθητικὴ συγ-
γνώμην, ἀλλὰ ζητεῖ καὶ ἐμπρακτὴ ἀ-
πόδειξιν τῆς συγγνώμης. Δὲν ἀρκεῖ,
ἐπομένως, τὸ νὰ εἰπεῖ κανεὶς: «Ἐγὼ
συγχώρεσα τὸν ἐχθρόν μου, ἀλλὰ
δὲν θέλω οὔτε νὰ τὸν βλέπω».

Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀληθινὴ συγχώρησις. Ἄν ὁ Κύριος ἔλεγε τὸν ἴδιο λόγο, τί θὰ συνέβαινε; Νὰ ἔλεγε, δηλαδή: «Τὰ πλάσματά μου μὲ παρήκουσαν καὶ μὲ προσέβαλαν. Ἐγὼ, λοιπὸν, τὰ συγχωρῶ καὶ δὲν τοὺς κρατῶ μῖσος, ἀλλὰ παύω νὰ ἐνδιαφέρομαι γι' αὐτά». Αὐτὸ θὰ σήμαινε ἐξαφάνισμὸ τοῦ ἀνθρώπου! Δὲν ἔπραξε ὁ μωσῆς ἔτσι, ἀλλὰ «ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε» (Ρωμ. 5, 8). Ὅχι μόνο δὲν ἀδιαφόρησε ὁ Κύριος γιὰ μᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἀλλὰ ἐνῶ εἴμαστε ἀκόμην ἀμετανόητοι ἁμαρτωλοὶ, ἦλθε ἐκεῖνος πρῶτος καὶ πέθανε στὸν σταυρὸ, γιὰ νὰ συμφιλιωθοῦμε μαζί Του, χαρίζοντάς μας ζωὴν αἰώνια!

Θὰ μπορούσε στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ἐρωτήσῃ κανεὶς: «Θὰ πρέπει, λοιπὸν, νὰ ἀνεχόμαστε τὸν καθένα νὰ λυμαίνεται τὴν παρουσίᾳ μας, νὰ θίγει τὴν υπόληψή μας καὶ νὰ ἐπιβουλεύεται τὴν ζωὴ μας; Θὰ ἀνεχόμαστε τοὺς Τούρκους νὰ κατεργάζονται τὴν κατάκτηση ὁλόκληρης τῆς Κύπρου καὶ θὰ τοὺς συγχωροῦμε, ἀφίνοντάς τους ἀνενόχλητους νὰ συνεχίζουν τὸ καταστροφικὸ τους ἔργο;». Ἄν ἐφαρμόσουμε πλήρως τὸ «ἐαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα», θὰ μπορούσαμε νὰ κάνουμε κι αὐτὸ καὶ θὰ εἴχαμε μισθὸ Μάρτυρος ἀπὸ τὸν Κύριο.

Ὅταν, ὅμως, δυσκολευόμαστε σ'

αὐτὸ τὸ τέλειο, τότε ἄς σκεφθοῦμε κάτι ἄλλο, ὄχι ἐφάμαρτο, ἀλλὰ ἀτελές: Μπορῶ νὰ συγχωρῶ τὸν ἐχθρὸ μου, χωρὶς, ὡστόσο, νὰ τὸν ἀφίνω ἀσύδοτο νὰ κάνει ὅ,τι θέλει εἰς βάρος μου ὡς πρόσωπο ἢ ὡς ἔθνος. Ἀφοῦ ἐξαντλήσω κάθε περιθώριο καλῆς θελήσεως, συζήτησις καὶ συνδιαλλαγῆς, θὰ καταφύγω στὴ συνέχεια σὲ κάθε νόμιμο μέσο γιὰ τὴν υπεράσπισιν τῶν προσωπικῶν μου δικαιωμάτων ἢ τοῦ ἔθνους μου.

Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας, ἂν καὶ δὲν ἦσαν Χριστιανοί, εἶχαν μὲ τὴν σοφία τους φθάσει νὰ συλλάβουν ὑψηλὲς ἔννοιες, γι' αὐτὸ καὶ εἶναι σεβαστοὶ παγκοσμίως. Ἐτσι, ὁ Σοφοκλῆς βάζει στὸ στόμα τῆς Ἀντιγόνης, ποὺ ἀπολογεῖται στὸν βασιλιὰ Κρέοντα, τοὺς ὑτέροχους αὐτοὺς λόγους: «Οὐ τοι συνέχθην, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφην!» Δηλαδή, δὲν γεννήθηκα γιὰ νὰ μισῶ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀγαπῶ. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴ ποὺ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸ καὶ τὸν συνάνθρωπο καὶ, ἐπομένως, συγχωρεῖ, διώχνοντας ἀπὸ τὴν ψυχὴ τὸ πάθος τῆς μνησικακίας.

Ἄς προσευχόμαστε ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀξιῶναι ὅλους νὰ ζοῦμε ὡς «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν» Του πλασμένοι, μὲ ἀγάπη καὶ συγχωρητικότητα, γιὰ νὰ βροῦμε καὶ ὡς πρόσωπα καὶ ὡς ἔθνος τὴν ἀληθινὴ εὐρίηνη καὶ εὐτυχία.

ΚΥΡΙΑΚΗ Δ΄ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου
Θεολόγου - Νομικοῦ

(Ματθ. η', 5-13)

«**5** Εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς Καπερναοῦμ προσῆλθεν αὐτῷ
ἐκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· **6** Κύριε, ὁ παιῶς μου
βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δειρῶς βασανιζόμενος. **7** Καὶ
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν. **8** Καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ ἐκατόνταρχος ἔφη· Κύριε, οὐκ εἰμι ἰκαρὸς ἵνα μου ὑπὸ τῆν στέγην
εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἶπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παιῶς μου. **9** Καὶ
γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπος εἰμι ὑπὸ ἐξουσία, ἔχω ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας,
καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχε-
ται, καὶ τῷ δούλῳ μου, ποιήσον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. **10** Ἀκούσας δὲ ὁ
Ἰησοῦς ἐθαύμασε καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ
ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὔρον. **11** Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολ-
λοὶ ἀπὸ ἀρατολῶν καὶ δυσμῶν ἤξουσιν καὶ ἀρακληθήσονται μετὰ
Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, **12**
οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγγμὸς τῶν ὀδόντων. **13** Καὶ εἶπερ
ὁ Ἰησοῦς τῷ ἐκατοντάρχῳ ὑπάγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γεννηθήτω σοι.
Καὶ ἰάθη ὁ παιῶς αὐτοῦ ἐν τῇ ᾠρᾷ ἐκείνῃ».

Ὁ Χριστός στήν εὐαγγελική αὐτή περικοπή, συναντᾷ ἀληθινή πίστη σ' ἓνα ἀλλόφυλο καί ἀλλόθρησκο. Γι' αὐτό δέν διστάζει νά τήν ἐπισημάνει, νά τήν προβάλει.

Ὁ συνομιλητής τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἓνας ἐπαγγελματίας στρατιωτικός μέ ἀποφασιστικότητα, τεχνοκρατική λογική καί χωρίς συναισθηματισμούς. Δέν θά περιμένε ποτέ κανείς ἀπό ἓνα στρατιωτικό εὐγένεια, λεπτά αἰσθήματα, ἀγάπη, ἄμεσο ἐνδιαφέρον γιά ἓνα ὑπρέτη του, πού μάλιστα βρίσκεται σέ ἀχρηστία λόγω τῆς παράλυσής του.

Δέν θά περιμέναμε, ἐπίσης, ποτέ ἀπό ἓνα εἰδωλόλατρη Ρωμαῖο ἀξιοματικό νά ὁμολογεῖ ταπεινά τήν πνευματική ἀνεπάρκειά του καί νά ἐκλιπαρεῖ τόν Ἰησοῦ γιά τή θεραπεία τοῦ δούλου του.

Οἱ πρῶτοι αἰῶνες τῆς χριστιανικῆς ἱστορίας -αἰῶνες ρωμαϊκῆς κυριαρχίας, λατρείας τῶν εἰδώλων, θεοποίησης τοῦ αὐτοκράτορα καί τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας- εἶναι γνωστοί ὡς περίοδοι θυσίας καί μαρτυρίου γιά τούς Χριστιανούς. Τότε ἦταν πού κρίθηκε ἡ χριστιανική πιστότητα καί συνέπεια.

Ἀντίθετα μέ τήν ισχύουσα πραγματικότητα, ὁ εἰδωλόλατρης ἑκατόνταρχος παρουσιάζεται ὡς πρότυπο ἔντιμου καί ἀληθινά πιστοῦ ἀνθρώπου, πού πιστεύει στόν Ἰησοῦ Χριστό. Αὐτή ἡ εἰκόνα ἔρχεται καί σέ ἀντιπαράθεση μέ τή θρησκευτική λογική της ἐποχῆς· σκοπό ἔχει νά δημιουργήσει ἀντίδραση στή θρησκευτική συνείδηση τῶν πιστῶν τῆς ἰουδαϊκῆς κοι-

ωνίας. Μέ τό θαῦμα πρὸς τόν ὑπηρέτη τοῦ ἑκατόνταρχου παρουσιάζονται διαφορετικά κριτήρια πίστεως ἀπό τά ἕως τότε προβαλλόμενα.

Ἀληθινή πίστη εἶναι δυνατόν νά βρεθεῖ καί σ' ἓνα ἄλλοεθνή καί ἀλλόθρησκο. Ἡ ἐξωτερική εἰκόνα συνήθως μᾶς παραπλανεῖ. Πρέπει νά ἀναζητήσῃ κανεῖς στό βάθος τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης τό κριτήριο τῆς πνευματικῆς πιστότητας κάποιου.

Ὁ Κύριος μπαίνει στήν ψυχή τοῦ συνομιλητῆ του κι ἐκεῖ ἀνακαλύπτει μία θαυμαστή πίστη καί τήν φέρνει στήν ἐπιφάνεια. Δέν παρασύρεται ἀπό τήν ἐξωτερική εἰκόνα, τούς κοινωνικούς καί θρησκευτικούς συσχετισμούς. Προβάλλει μία σπάνια πίστη μέ ἰδιαιτέρο θαυμασμό!

Τό θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ ὑπηρέτη ἔρχεται ὡς ἐπιβεβαίωση τῆς σεμνῆς, ταπεινῆς πίστεως καί τῆς ἄδολης ἀρετῆς τοῦ Ρωμαίου ἑκατόνταρχου. Προβάλλεται, ἔτσι, ὡς τύπος πιστοῦ ἀνθρώπου ὁ σεμνός, ὁ ταπεινός πού δέν κομπάζει, δέν καυχίεται γιά τήν πίστη καί τίς ἀρετές του.

Προβληματιζόμαστε, ἄραγε, μέ τό παράδειγμά του;

ΚΥΡΙΑΚΗ ΙΖ' ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ

Δρος Φαίδωνος Παπαδοπούλου
Θεολόγου

(Β' Κορ. στ', 16 - ζ', 1)

«**16** Τίς δὲ συγκατάθεσις ταῶ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων; Ὑμεῖς γὰρ ταὸς Θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ Θεὸς ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός. **17** Διὸ ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε, λέγει Κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἄπτεσθε, καὶ γὰρ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, **18** καὶ ἔσομαι ὑμῶν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱὸν καὶ θυγατέρα, λέγει Κύριος πατοκράτωρ. **1** Ταῦτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παρτὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ».

Στή Β' Πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολή του ὁ Ἄπ. Παῦλος σημειώνει μὲ ἔμφαση ὅτι κάθε πιστός εἶναι ναὸς τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ καὶ συνεπῶς φορέας τῆς ξεχωριστῆς εὐλογίας νὰ ἔχει ἐπιλεγεῖ ἀπὸ τὸν Κύριο ὡς κατοικητήριό Του. Ὁ τονισμὸς αὐτῆς τῆς μοναδικότητος, ἢ ὁποῖα οὐσιαστικὰ ἀποτελεῖ τὸ προσωπικό μας μεγαλεῖο, στοχεύει στὴ συνειδητοποίηση τοῦ τί σημαίνει νὰ εἶναι κανεὶς Χριστιανός καὶ στὴν ὑπόδειξη τοῦ ὀρθοῦ τρόπου ζωῆς, ὥστε ἡ χριστιανικὴ ιδιότητα νὰ μὴν εἶναι ἀπλό σχῆμα λόγου.

Ἀρκετοὶ Κορινθιοὶ εἶχαν πιστέψει στό κήρυγμα τοῦ

Ἄπ. Παύλου καί ἐντάχθηκαν, μέσω τοῦ Βαπτίσματος, στήν Ἐκκλησία. Ὡστόσο, δέν εἶχαν ἀπαλλαγῆ τελείως ἀπό τίς παλιές τους εἰδωλολατρικές συνήθειες καί ἐξακολουθοῦσαν νά παίρνουν μέρος σέ τελετές τῶν ἐθνικῶν (εἰδωλολατρῶν). Ἐπειδή δέν πίστευαν πιά στά εἰδῶλα, νόμιζαν ὅτι δέν βλάπτονται ἀπό τή συμμετοχή τους στά συμπόσια πού γίνονταν μετά ἀπό τίς θυσίες στούς ψεύτικους θεούς καί τή γενικότερη συναναστροφή τους μέ τούς εἰδωλολάτρες.

Ἡ συγκεκριμένη νοοτροπία τῶν Κορινθίων παρατηρεῖται ἔντονα καί στήν ἐποχή μας. Ὑπάρχουν, γιά παράδειγμα, Χριστιανοί πού τό πρωί ἐκκλησιάζονται καί τό ἀμέσως προηγούμενο βράδυ συμμετέχουν σέ κοσμικές ἐκδηλώσεις, ἐνῶ ἄλλοι σέ περιόδους νηστείας διοργανώνουν χοροσπερίδες καί γεύματα, ἔχοντας τήν ἐντύπωση πώς ἡ ἐν Χριστῷ ζωή περιορίζεται μόνο στίς ἱερές ἀκολουθίες ἐντός του ναοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία, βεβαίως, δέν ἀγνοεῖ τό γεγονός ὅτι οἱ πιστοί, ὡς μέλη τῆς κοινωνίας, εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναγκασμένοι νά συνυπάρξουν καί νά συνεργαστοῦν μέ ἀνθρώπους ποικίλων διαθέσεων, ἀπόψεων καί θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων, οὔτε προτείνει σέ ὅλους νά ἀκολουθήσουν ἀδιάκριτα τόν μοναχικό βίο. Ὅμως, αὐτό πού κάνει, ἀκολουθώντας τό παράδειγμα τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν, εἶναι νά προτείνει στά μέλη της τό «ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν καί ἀφορίσθητε... καί ἀκαθάρτου μή ἄπτεσθε». Μέ ἀπλά λόγια, δέν συνιστᾷ νά μισοῦμε τούς συνανθρώπους μας ἢ νά τούς ἀποστρεφόμεσθε. Ἄν, ὡστόσο, εἶμαστε ἀναγκασμένοι στόν χῶρο τῆς διαμονῆς ἢ ἐργασίας μας νά

ἐπικοινωνοῦμε μέ ἀνθρώπους πού δέν ἀγαποῦν τόν Χριστό ἢ δέν σέβονται τήν Ὁρθόδοξη Παράδοσή μας, κανείς καί τίποτε δέν μᾶς ἀναγκάζει νά υἱοθετοῦμε τίς ἀπόψεις τους καί νά μιμούμαστε τίς συνήθειές τους. Ὁ θεληματικός αὐτοαφορισμός μας, ἀντικείμενο πρέπει νά ἔχει ὄχι τόν κόσμο, τήν ὕλη καί τούς ἀνθρώπους, ἀλλά τό κοσμικό καί ὕλιστικό φρόνημα καί τήν ἀνθρωπαρέσκεια. Τά ἀκάθαρτα πού δέν ἐπιτρέπεται οὔτε νά ἀγγίζουμε, δέν εἶναι οἱ ἄνθρωποι, ἀλλά τά πάθη καί τά πονηρά ἔργα τους.

Ἡ ἀντίληψη ὅτι μπορεῖ κανείς νά συμμετέχει σέ σκοτεινά ἔργα καί νά εἶναι ταυτόχρονα ἄνθρωπος τοῦ Χριστοῦ, ἀποδεικνύεται, μέ βάση τά λεγόμενα τοῦ Ἀπ. Παύλου, ὡς τελείως λανθασμένη. Λανθασμένη εἶναι, ἐπίσης, καί ἡ ἄποψη ὅτι εἶναι δυνατόν νά παραμένει καθαρή ἡ ψυχή, ὅταν τό σῶμα ὑποδουλώνεται στήν ἁμαρτία καί στά πάθη. Ὁ Ἀπόστολος προτρέπει τούς παραλήπτες τῆς ἐπιστολῆς του -καί συνεπῶς κάθε Χριστιανό- νά καθαριστοῦν ἀπό κάθε μολυσμό τῆς σαρκός καί τοῦ πνεύματος. Καί δέν ἀρκεῖται μόνο σ' αὐτό, δηλαδή στήν ἄρνηση τῆς ἁμαρτίας, ἀλλά θεωρεῖ ὡς ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά νά συνεχίσει νά ἀναπαύεται ὁ Θεός μέσα μας, τήν ἐπιδίωξη τῆς ἀγιοσύνης. Τό «ἐπιτελοῦντες ἀγιοσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ», δηλαδή τόν ἐξαγιασμό τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, πού δέν ἐπιτυγχάνεται μέ ἄλλο τρόπο παρά μέ τή μετάνοια, τά ἔργα τῆς ἀγάπης καί τή μυστηριακή ζωή, μέσῳ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος γίνεται δεκτικός τῆς Χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί συνεπῶς κατοικητήριο τοῦ ζωντανοῦ καί ἀληθινοῦ Θεοῦ.

«Τὴν Ζώνην τὴν σεπτίν,
τοῦ ἀχράντου σου σκίνους,
ὑμνοῦμεν οἱ πιστοί, Παναγία Παρθένε»

Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ
Θεολόγου

Ὄταν ἓνας ἄνθρωπος, μέσα ἀπὸ τὸν πνευματικό του ἀγῶνα, ἀξιῶνεται νὰ γίνῃ κοινωνὸς τῆς ἀκτίστου Χάριτος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, νὰ ζήσει τὴν ἐμπειρία τῆς θεώσεως, ὅπως τὴν ὀνομάζουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, τότε ἐξαγιαζεται ὀλόκληρος καὶ γίνεται δοχεῖο τῆς Χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Καί, βέβαια, δὲν μετέχει τῆς ἀκτίστου Χάριτος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ μόνο ἡ ψυχὴ του, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα του, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε ὡς ψυχοσωματικὴ ἐνότητα καὶ μετέχει τόσο στὴν ὀρατικὴ πνευματικὴ δημιουργία ὅσο καὶ στὴν ὀρατὴ ὑλικὴ δημιουργία. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ τὰ Τίμια Λείψανα τῶν Ἁγίων παραμένουν, μετὰ τὴν κοίμησίν τους, ἀφθαρτα καὶ εὐωδιάζοντα καί, ὅταν ὁ ἄνθρωπος τὰ τιμᾷ καὶ τὰ ἀσπάζεται μὲ πίστη καὶ εὐλάβεια, γεύεται τὴν ἐνυ-

πάρχουσα σὲ αὐτὰ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὸς εἶναι, ἐπίσης, ὁ λόγος ποὺ τὰ Τίμια Λείψανα τῶν Ἁγίων γίνονται, ὅταν ὁ Θεὸς θελήσει, πηγὴ ἰαμάτων, πηγὴ θαυμάτων.

Ἀκόμη καὶ τὰ ὑλικά ἀντικείμενα ποὺ ἓνας Ἅγιος χρησιμοποιεῖ στὴν ἐπίγεια ζωὴ του, γίνονται φορεῖς τῆς θείας Χάριτος, ἔτσι ὥστε νὰ τὴν μεταδίδουν σὲ ὅσους τὰ τιμοῦν καὶ τὰ ἀσπάζονται μὲ πίστη καὶ εὐλάβεια, ἀλλὰ καὶ νὰ γίνονται πηγὴ θαυμάτων, ὅπως καὶ τὰ Τίμια Λείψανα τῶν Ἁγίων. Τέτοια παραδείγματα ἔχουμε πολλὰ, τόσο ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφὴ ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας μας. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη βλέπουμε νὰ γίνονται θαύματα μὲ τὴ ράβδο τοῦ Προφήτου Μωυσέως καὶ μὲ τὴ μπλωτὴ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ Θεσβίτου, ἐνῶ στὴν Καινὴ Διαθήκη ἔχουμε τὴ θεραπεία τῆς

αίμορροούσης γυναικὸς μὲ τὸ ἄγγιγμα τῶν ἱματίων τοῦ Κυρίου, καθὼς καὶ ποικίλα θαύματα ποὺ γίνονται μὲ ὑλικά ἀντικείμενα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ἀκόμη καὶ μὲ τὴ σκιά τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ἐπιτελοῦνται θαύματα, ὅπως μᾶς διηγοῦνται οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (βλ. Πράξ. ε', 15).

Λόγω τῆς εἰς οὐρανοὺς Μεταστάσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου μετὰ τὴν Κοίμησίν της, δὲν ὑπάρχουν ἐπὶ τῆς γῆς Τίμια Λείψανά της. Τὸ μοναδικὸ δὲ ἀντικείμενο ποὺ ἀνῆκε στὴν Παναγία μας καὶ διασώζεται μέχρι σήμερα εἶναι ἡ Τίμια Ζώνη της, τῆς ὁποίας ἐορτάζουμε τὴν Κατάθεσιν στὶς 31 Αὐγούστου, στὸ τέλος τοῦ μήνα αὐτοῦ ποὺ εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἀφιερωμένος στὴ Μπτέρα τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι ἀνάμφιβόλα ὁ μῆνας τῆς Παναγίας. Γιὰ ἀρκετοὺς αἰῶνες διεσώζετο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Τίμια Ζώνη, καὶ ἡ Τίμια Ἐσθήτα (τὸ ἐπανωφόριον) τῆς Παναγίας μας, ἡ ὁποία κατετέθη ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα Λέον-

τα Α' τὸν Μέγα (457 - 474) στὸν Ναὸ τῶν Βλαχερνῶν, μετὰ ὅμως ποὺ ὁ Ναὸς τῶν Βλαχερνῶν κάηκε, κανένας δὲν γνωρίζει, ἂν ἡ Τίμια Ἐσθήτα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου διασώθηκε καὶ ποῦ αὐτὴ εὐρίσκεται. Ἔμεινε, ὅμως, ὡς ἐτήσια ἀνάμνησίν της ἡ ἐορτὴ τῆς Καταθέσεως της στὶς 2 Ἰουλίου («Κατάθεσις ἐν τῇ ἀγίᾳ σορῶ τῆς Τιμίας Ἐσθήτος τῆς Ὑπερενδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας ἐν ταῖς Βλαχέρναις»).

Ἡ Τίμια Ζώνη φτιάχτηκε ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Παναγία ἀπὸ τρίχες καμύλας γιὰ προσωπικὴ της χρῆσιν. Μετὰ τὸν Εὐαγγελισμό, ὅταν ἡ Ὑπερα-

γία Θεοτόκος κυφοροῦσε στὰ σπλάχνα της ὡς ἔμβρυο τὸν σεσαρκωμένο Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ, ἡ Τιμία Ζώνη περιέβαλλε τὴν κοιλία τῆς Παρθένου. Ἦταν ἀπόλυτα φυσιολογικὸ, λοιπὸν, νὰ ἐξαγιαστεῖ καὶ νὰ μεταδίδει τὸν ἁγιασμὸ καὶ τὴ θεία Χάρη, ποὺ ἐνυπάρχει σ' αὐτὴν, σὲ ὄσους μὲ πίστη καὶ εὐλάβεια τὴν τιμοῦν καὶ τὴν ἀσπάζονται. Ἐὰν ἡ σκιὰ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου καὶ τὰ «σουδάρια ἢ σμικίνθια» τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Πράξ. ιθ', 12), ἀλλὰ καὶ ἡ τιμία ἄλυσις (άλυσίδα) τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, μὲ τὴν ὁποία δέθηκαν τὰ χέρια του, ὅταν φυλακίστηκε, ἔκαναν θαύματα, πόσο μᾶλλον ἡ Τιμία Ζώνη τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ποὺ ἐξαγιαστικὴ μὲ τὴ χρήση της ἀπὸ τὴν Παναγία μας, «τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβεὶμ, καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ», ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ σωματικὴ παρουσία τοῦ ἰδίου τοῦ Θεανθρώπου.

Κατὰ τὴν παράδοση, ἡ ἴδια ἡ Παναγία παρέδωσε τὴν Τιμία Ζώνη της στὸν Ἀπόστολο Θωμᾶ καὶ ἀνέλαβαν νὰ τὴν διαφυλάξουν στὰ Ἱεροσόλυμα δύο εὐσεβεῖς γυναῖκες. Ἀπὸ γενιὰ σὲ γε-

νὰ διαφυλάχθηκε στὴν πόλη τῶν Ἱεροσολύμων τὸ ἱερώτατο αὐτὸ κειμήλιο μέχρι καὶ τὰ τέλη τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνος. Τότε ὁ Αὐτοκράτορας Ἀρκάδιος (395-408), γιὸς τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου, μετέφερε τὴν Τιμία Ζώνη ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὴν κατέθεσε σὲ μιὰ λαμπρὴ θήκη, τὴν ὁποίαν ὀνόμασε «Ἁγίαν Σορόν». Αὐτὴ εἶναι ἡ Κατάθεση τῆς Τιμίας Ζώνης τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ποὺ ἐορτάζουμε στὶς 31 Αὐγούστου. Νὰ σημειώσουμε, βέβαια, ἐν προκειμένῳ, ὅτι μέχρι τὸν 12ο αἰῶνα ἡ Κατάθεση τῆς Τιμίας Ζώνης ἐορτάζετο στὶς 2 Ἰουλίου μαζί μὲ τὴν Κατάθεση τῆς Τιμίας Ἑσθῆτος. Μόλις κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Αὐτοκράτορα Μανουὴλ Α΄ Κομνηνοῦ (1143 - 1180) καθιερώθηκε ἡ ἐορτὴ τῆς Τιμίας Ζώνης τὴν 31η τοῦ μηνὸς Αὐγούστου.

Γιὰ τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ γεγονός, ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν Κατάθεση τῆς Τιμίας Ζώνης, δημιουργεῖται μιὰ σύγχυση, γιατί, ἐνῶ ἡ ὡς ἄνω πληροφορία παρατίθεται στὸ Συναξάριον τῆς 31ης Αὐγούστου τοῦ ἀντιστοίχου Μηναίου, στὸν τίτλο τοῦ ἰδίου

Συναξαρίου αναφέρεται, ὅπως παραδόξως, ὅτι ἡ Κατάθεσις τῆς Τιμίας Ζώνης στήν Ἁγίαν Σορὸν ἔγινε «ἐν τῷ σεβασμίῳ αὐτῆς οἴκῳ, τῷ ὄντι ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις, ἀνακομισθείσης ἀπὸ τῆς Ἐπισκοπῆς Ζήλης ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Βασιλέως». Φαίνεται ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ δεύτερη Κατάθεσις τῆς Ἁγίας Ζώνης, ποὺ ἔγινε κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ 6ου αἰῶνος. Ὁ λαμπρὸς Ναὸς τῶν Χαλκοπρατείων, ποὺ ἦταν ἀφιερωμένος στήν Παναγία, ἀνηγέρθη, κατὰ τὴν ἐπικρατέστερη ἀποψη, ἀπὸ τὴν κόρη τοῦ Ἀρκαδίου Αὐτοκράτειρα Πουλχερία καὶ σ' αὐτὸν κατετέθη ἡ Ἁγία Σορὸς μετὰ τὴν Τιμία Ζώνη τῆς Παναγίας. Μάλιστα, ἡ Αὐτοκράτειρα Πουλχερία διακόσμησε τὴν Τιμία Ζώνη μετὰ χρυσοῦ κλωστή, ὅπως διασώζεται μέχρι σήμερον στήν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Βατοπαιδίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἡ Τιμία Ζώνη, ποὺ εὕρισκόταν στὸν Ναὸ τῶν Χαλκοπρατείων, ἄγνωστο πότε καὶ μετὰ ποῖο τρόπο, μεταφέρθηκε στὴ Ζύλα τῆς Καππαδοκίας, ἀπ' ὅπου μεταφέρθηκε καὶ πάλιν στήν Κωνσταντινούπολη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐτοκράτορα Ἰουστινιανοῦ (527 -

565). Μόνο ἔτσι ἐξηγοῦνται οἱ δύο διαφορετικὲς ἀναφορὲς τοῦ Συναξαρίου τοῦ Μηναιίου τοῦ Αὐγούστου. Τὸν Ναὸ τῶν Χαλκοπρατείων ἐπισκεύασε λίγο ἀργότερα ὁ Αὐτοκράτορας Ἰουστίνος Β' (565 - 578) καὶ ἡ σύζυγός του Σοφία.

Ἡ Ἁγία Ζώνη ἐπετέλεσε πλῆθος θαυμάτων στήν Κωνσταντινούπολη. Ἀπὸ τὰ θαύματα αὐτὰ ξεχωρίζει ἐκεῖνο ποὺ καταγράφεται στὸ Συναξάριο τῆς 31ης Αὐγούστου τοῦ ἀντιστοίχου Μηναιίου. Ἡ σύζυγος τοῦ Αὐτοκράτορα Λέοντος Στ' τοῦ Σοφοῦ (886 - 912), Ζωὴ Ζαούτση, βασανιζόταν ἀπὸ ἀκάθαρτο πνεῦμα καὶ ἀξιώθηκε θείας ὀπτασίας, ὅτι ἂν τοποθετηθεῖ πάνω τῆς ἡ Τιμίας Ζώνης Παναγίας, θὰ γίνῃ καλά. Ὁ Αὐτοκράτορας, λοιπὸν, ἄνοιξε τὴν Ἁγία Σορὸ καὶ βρῆκε τὴν Τιμία Ζώνη νὰ ἀκτινοβολεῖ ὑπερφυσικά. Ἀφοῦ οἱ παριστάμενοι τὴν προσκύνησαν μετὰ εὐλάβεια, ὁ τότε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τὴν τοποθέτησε πάνω στὴ βασίλισσα καὶ ἐκεῖνη ἀμέσως ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὸ δαιμόνιο καὶ ἔγινε καλά.

Ἐνα μέρος (τὸ μεγαλύτερο) τῆς Τιμίας Ζώνης τῆς Παναγίας

μας κατέληξε τὸν 14ο αἰῶνα, ὅπως προαναφέρθη, μ' ἓναν περιπετειώδη τρόπο πὸν δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ περιγράψουμε μὲ λεπτομέρειες, στὴν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Βατοπαιδίου στὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπου εὐρίσκεται μέχρι σήμερα καὶ φυλάσσεται στὸ Ἱερὸ Βῆμα τοῦ καθολικοῦ (τοῦ κεντρικοῦ δηλαδὴ ναοῦ) τῆς Μονῆς. Μάλιστα, ἓνα ἀπὸ τὰ παρεκκλήσια τῆς Μονῆς, τὸ ὁποῖο εὐρίσκεται στὴν αὐλή της, εἶναι ἀφιερωμένο στὴν Ἁγία Ζώνη. Εἶναι ἀμέτρητα τὰ θαύματα πὸν ἔχουν γίνει μὲ τὴν Τιμία Ζώνη τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Τὸ 2007 ἡ Ἱερὰ Μονὴ Βατοπαιδίου ἐξέδωσε σχετικὸ βιβλίον μὲ τὰ θαύματα τῆς Ἁγίας Ζώνης. Μὲ τὴ χάρι τῆς πανακηράτου Ἁγίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου, πολλὰ ἄτεκνα ζευγάρια ἀποκτοῦν παιδιά. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ δίδονται στοὺς εὐλαβεῖς προσκυνητές, ὅταν τὸ ζητήσουν, τεμάχια ἀπὸ κορδέλλα πὸν εὐλογήθηκε στὴ λειψανοθήκη μὲ τὴν Ἁγία Ζώνη τῆς Παναγίας. Ἐπίσης, θεραπεύονται πολλοὶ ἄνθρωποι πὸν πάσχουν ἀπὸ ἀνιάτες ἀσθένειες καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν ἐπάραιτη νόσον τοῦ καρκίνου. Πολλὲς φορὲς ἡ Τιμία Ζώνη, ὅπως συνέβαινε καὶ σὲ παλαιότερους αἰῶνες, ἐξῆλθε

τοῦ Ἁγίου Ὄρους, κατὰ τὶς τελευταῖες δεκαετίες καὶ μεταφέρθηκε σὲ διάφορες περιοχὲς τῆς Ὀρθοδοξίας πρὸς ἐξαγιασμὸ τῶν πιστῶν πὸν προστρέχουν μὲ πίστη καὶ εὐλάβεια νὰ τὴν ἀσπαστοῦν.

Ἀπὸ τὴν ὑμνογραφία τῆς ἑορτῆς τῆς Καταθέσεως τῆς Τιμίας Ζώνης τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου θὰ παραθέσουμε, χωρὶς περαιτέρω σχολιασμὸ, τὸ Κάθισμα μετὰ τὴν Ἀ΄ Στιχολογίαν, τὸ ὁποῖο ἀποτυπώνει μὲ λακωνικὸ τρόπο ὅσα πρὸς πάνω ἀναφέραμε γιὰ τὴν Ἁγία Ζώνη. Τὸ Κάθισμα αὐτὸ ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Τὴν Ζώνην τὴν σεπτὴν, τοῦ ἀχράντου σου σκίνους, ὑμνοῦμε οἱ πιστοί, Παναγία Παρθένε, ἐξ ἧς ἀρρούμεθα, νοσημάτων τὴν ἴασιν, καὶ κραυγάζομεν Μῆτερ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, σὺ ἡ λύτρωσις, τῶν σὲ τιμώντων ὑπάρχεις, Μαρία θεόκλητε».

Δηλαδή: Ὅλοι οἱ πιστοὶ ὑμνοῦμε τὴ σεπτὴ Ζώνη τοῦ ἀχράντου σου σκηνώματος, Παναγία Παρθένε, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀντλοῦμε τὴ θεραπεία τῶν ἀσθενειῶν καὶ κραυγάζομε· Μπτέρα τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, ἐσὺ εἶσαι ἡ λύτρωση ὅσων σὲ τιμοῦν, θεόκλητη Μαρία.

Ἡ ἐνορία στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας

Ἀντώνη Χαραλάμπους
Θεολόγου

Στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει μία ἀδιάκοπη συνέχεια ἀπό τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς μέχρι καί σήμερα. Παρ' ὅλες τίς ἀλλαγές πού συμβαίνουν συνεχῶς παντοῦ καί ἀλλάζουν τόν κόσμο γύρω μας, ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας δέν καταργεῖται, γιατί ἀκριβῶς δέν βασίζεται σέ πρόσκαιρα καί γίγναμα πράγματα. Ἐκκλησία εἶναι ὁ Θεάνθρωπος Χριστός, παραινόμενος εἰς τούς αἰῶνας, ὅπως τονίζει ὁ ἅγιος Ἰουστίνος Πόποβιτς¹, εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι μέσα στόν κόσμο. Ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ μέσα στήν Ἐκκλησία δέν ἀποτελεῖ γεγονός τοῦ παρελθόντος, ἀλλά εἶναι βίωμα πού συνεχίζεται μέχρι τίς μέρες μας καί θά παρατείνεται μέχρι τήν αἰωνιότητα.

Ἡ διαρκής παρουσία τῆς Ἐκκλησίας μέσα στόν κόσμο τήν κάνει μέτοχο τῶν διαφορῶν

ἀλλαγῶν -κοινωνικῶν, πολιτικῶν, οικονομικῶν- πού συμβαίνουν μέσα στόν χρόνο. Οἱ ἀλλαγές αὐτές δέν ἀλλοιώνουν τήν Ἐκκλησία, οὔτε ὅμως τήν ἀφήνουν ἀδιάφορη. Ἡ Ἐκκλησία ἀγκαλιάζει τόν ὅλο ἄνθρωπο καί πρότιστο μέλημά της εἶναι ἡ σωτηρία του, δηλαδή ἡ ὀλοκλήρωσή του ἐν Χριστῷ. Γι' αὐτό καί ἡ ἴδια ὡς πρὸς τά ἐξωτερικά της στοιχεῖα προσαρμόζεται ἀνάλογα στίς ἐκάστοτε συνθηκές (π.χ. Ἱεροί Κανόνες, Λατρεία κ.λπ.), χωρίς ὅμως ποτέ νά ἀλλάζει τή διδασκαλία της γιά τήν ἐν Χριστῷ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως μᾶς παραδόθηκε μέσῳ τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Ἁγίων.

Μία ἀπό τίς μεγαλύτερες ἀλλαγές πού συνέβησαν στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας ἦταν ἡ δυνατότητα τέλεσης τῆς Θείας Εὐχα-

1. Βλ. *Ἄνθρωπος καί Θεάνθρωπος. Μελετήματα Ὁρθοδόξου Θεολογίας*, ἐκδ. Ἀστήρ, Ἀθήνα 1993, σ. 117.

ριστίας ὄχι μόνο ἀπό τόν Ἐπίσκοπο (ὅπως γινόταν στά πρῶτα χριστιανικά χρόνια), ἀλλά καί ἀπό τούς Πρεσβυτέρους, κάτι πού ὀδήγησε στή δημιουργία τῶν ἐνοριῶν².

Ἡ μία ἐπισκοποκεντρική Εὐχαριστία διασπάστηκε ὀριστικά σέ πολλές πρεσβυτεροκεντρικές³ καί οἱ Πρεσβύτεροι, πλέον, ἀπέκτησαν τή δυνατότητα νά τελοῦν καί αὐτοί τήν Εὐχαριστία, ἐξ ὀνόματος, βεβαίως, τοῦ Ἐπισκόπου⁴. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτή, παρ' ὅλο πού εἶχε τεράστια σημασία γιά τή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἐγινε τελείως ἀθόρυβα καί χωρὶς ἰδιαίτερους κλυδωνισμούς στό Ἐκκλησιαστικό Σῶμα.

Ἔχοντας αὐτά ὑπόψη, στή συνέχεια τοῦ κεμένου μας θά

μελετήσουμε σέ τρία μέρη τή δημιουργία καί λειτουργία τῆς ἐνορίας στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Στό πρῶτο μέρος, θά μελετήσουμε τήν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴ πρὶν τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἐνορίας, στό δεύτερο τή δημιουργία τῆς ἐνορίας καί στό τελευταῖο τὴν παρουσία τῆς ἐνορίας στή σύγχρονη πραγματικότητα.

Α. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ πρὶν τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἐνορίας

Μέ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τῆς Ἐκκλησίας στὸν κόσμον ὑπῆρξε πολὺ βαθύς, μέχρι πλήρους ταυτότητας, ὁ σύνδεσμος μέ τὴν Εὐχαριστία πού ἐτελεῖτο σέ κάθε πόλιν. Κάθε Εὐχαριστία ἀποτελοῦσε τὴν τοπικὴ καί χρονικὴ ἔκφραση τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Εὐχαριστία ἐκφράζει τὴν Ἐκκλησία, διότι στό Μυστήριον αὐτὸ πραγματοποιεῖται ἡ κοινωνία τῶν πιστῶν μέ τὸν Χριστό καί μεταξύ τους καί ἡ κοινωνία αὐτὴ δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ Ἐκκλησία. Ὁ

2. Βλ. Ἰωάννου Δ. Ζηζιούλα (Μητροπολίτη Περγάμου), *Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Θεῖᾳ Εὐχαριστίᾳ καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας*, ἐκδ. Γρηγόριον, Ἀθήνα 1990, σ. 175 - 176.

3. Βλ. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, «Ἡ Ἐνορία», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς 726*, Θεσσαλονίκη 1989, σ. 8.

4. Βλ. Ἰ. Ζηζιούλα, ὁ.π., σ. 178.

ταυτισμός Ἐκκλησίας καί Εὐχαριστίας παρουσιάζεται ἀνάγλυφα στίς ἐπιστολές τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, στίς ὁποῖες μέ τόν ὄρο «Ἐκκλησία» ὑποδηλώνεται ἡ σύναξη τῶν πιστῶν γιά τήν τέλεση τῆς Εὐχαριστίας, στήν ὁποία, ἄλλωστε, γινόταν ἡ ἀνάγνωση τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν⁵.

Ὁ ταυτισμός τῆς εὐχαριστιακῆς σύναξης μέ τήν Ἐκκλησία εἶχε ὡς ἄμεση συνέπεια τήν τέλεση, κάθε φορά μίας Εὐχαριστίας σέ κάθε πόλη. Ἐφόσον ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι μία, μία ἔπρεπε νά εἶναι καί ἡ Εὐχαριστία. Ἡ μία Εὐχαριστία ἐξέφραζε παράλληλα καί τήν ἐνότητα τῆς κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτό ἡ ὕπαρξη παράλληλων εὐχαριστιακῶν συνάξεων στήν ἴδια πόλη, σήμαινε τή διάσπαση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητας καί τή δημιουργία σχισματικῶν ἢ αἰρετικῶν ὁμάδων, πού διαχωρίζονταν ἐκούσια ἀπό τήν ἀρχική ἐκκλησιαστική κοινότητα. Ἡ διατήρηση μίας Εὐχαριστίας σέ κάθε τοπική Ἐκκλησία ἀποτελεῖ ἱστορική πραγματικότητα

μέχρι τουλάχιστον τίς ἀρχές τοῦ δ' αἰῶνα⁶.

Ἡ ἐνότητα κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας φανερωνόταν καί μέ τήν παρουσία σέ αὐτήν ἐνός Ἐπισκόπου καί ὄχι πολλῶν. Ὁ Ἐπίσκοπος κατά τήν Εὐχαριστία εἶναι «εἰς τύπον καί τόπον Χριστοῦ», δηλαδή αὐτός πού φέρει τήν Ἀρχιερωσύνη Του καί γι' αὐτό στό πρόσωπό του βρίσκεται παρῶν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Ἐπομένως, ὅπως ὁ Χριστός εἶναι ἕνας, ἔτσι καί ὁ Ἐπίσκοπος ἔπρεπε νά εἶναι ἕνας μέσα στήν εὐχαριστιακή σύναξη. Ὁ Ἐπίσκοπος ἦταν ὁ ἡγούμενος τῆς μίας καί μόνης εὐχαριστιακῆς συνάξεως καί προσέφερε στόν Θεό ἐξ ὀνόματος τῶν πιστῶν τήν Εὐχαριστία, ἐφόσον μόνο αὐτός ἔπαιρνε κατά τή χειροτονία του τό χάρισμα αὐτό. Οἱ πρεσβύτεροι ἦταν ἀπλῶς συλλειτουργοί καί οἱ διάκονοι βοηθοί στό θυσιαστήριο. Γι' αὐτό ὁ θρόνος τοῦ Ἐπισκόπου παλαιότερα βρισκόταν στό κέντρο τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως, στήν κόγχη τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, μπροστά ἀπό τό θυσιαστήριο, καί

5. Βλ. ὄ.π., σ. 31 - 38.

6. Βλ. ὄ.π., σ. 63 - 69 καί σ. 85.

γύρω από τον θρόνο του Ἐπισκόπου κάθονταν κυκλικά οἱ πρεσβύτεροι καί διπλά του οἱ διάκονοι⁷. Ὁ κεντρικός ρόλος τοῦ Ἐπισκόπου στήν Εὐχαριστία συνετέλεσε στή διαμόρφωση τοῦ ρόλου του στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας εὐρύτερα, ἀφοῦ ἡ ὀργάνωση τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶχε κοσμικά πρότυπα, ἀλλά γεννήθηκε μέσα ἀπό τήν εὐχαριστιακή σύναξη⁸.

Τό γεγονός ὅτι ἡ κάθε τοπική Ἐκκλησία ἐκφραζόταν μέ τήν Εὐχαριστία, ἐπέδρασε ἀποφασιστικά στήν ἐκ μέρους της συνείδηση τῆς καθολικότητάς

της⁹. Καταρχήν, χρειάζεται νά διασαφηνιστεῖ ὅτι ἡ καθολικότητα στήν προκειμένη περίπτωση δέν εἶναι ἔννοια ἀθροιστική ἢ ποσοτική, ἀλλά ποιoτική, ἐκφράζει τό πλήρες, τό ὁλόκληρο. Ἡ Καθολική Ἐκκλησία¹⁰ ταυτίζεται μέ τόν Χριστό. Στή Θεία Εὐχαριστία, σύμφωνα μέ τήν Ὁρθόδοξη Θεολογία, ἐνσαρκώνεται «ὁ ὅλος ἱστορικός Χριστός»¹¹. Ἔτσι, λοιπόν, ἡ κάθε τοπική Ἐκκλησία ἦταν ταυτόχρονα καί καθολική ὡς ἡ «ἐν τόπῳ καί χρόνῳ συγκεκριμένη μορφή τοῦ ὅλου σώματος τοῦ Χριστοῦ»¹² μέσα ἀπό τό Μυστήριο τῆς Θείας Λειτουργίας.

Ἡ καθολικότητα, ὅμως, κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας δέν ἦταν

7. Βλ. ὁ.π., σ. 153 - 154. Στά κεφάλαια 4 - 5 τῆς Ἀποκαλύψεως βρίσκουμε τήν ἴδια εἰκόνα γιά τήν περιγραφή τοῦ Θρόνου τοῦ Θεοῦ. Αὐτό δείχνει ὅτι «ἡ ἐπί γῆς Εὐχαριστία δέν ἦτο εἰμί ἀντίτυπον ἀληθινόν τῆς ἐν οὐρανοῖς λατρείας τοῦ Θεοῦ». Ὅ.π., σ. 191.

8. Βλ. ὁ.π., σ. 47 - 48.

9. Βλ. ὁ.π., σ. 87.

10. Ὅταν λέμε Καθολική Ἐκκλησία, δέν ἀναφερόμαστε στή Ρωμαιοκαθολική Λατινική Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἀποσχίστηκε τόν 11ο αἰῶνα μ.Χ., ἀλλά στήν Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία.

11. Ἰ. Ζηζιούλα, ὁ.π., σ. 87 - 99. Ἐδῶ προϋποτίθεται ἡ ἀρχαία συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ὁ Χριστός, ὡς ὁ «Δούλος τοῦ Θεοῦ», περιέλαβε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους στόν ἑαυτό του καί ὅτι στήν Ἐκκλησία, κυρίως μέσῳ τῆς Θείας Εὐχαριστίας, οἱ πολλοί καθίστανται ὁ ἕνας Κύριος. Βλ. ἀναλυτικά, ὁ.π., σ. 38 - 46 καί σ. 100.

12. Ὅ.π., σ. 99.

δυνατή, ανεξάρτητα από τήν πλήρη ενότητα της, στό ένα Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, μαζί μέ τίς υπόλοιπες τοπικές Ἐκκλησίες. Μοναδικό κέντρο ἐνότητας τῆς Ἐκκλησίας ἦταν ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, πρὸς τόν ὁποῖο ταυτιζόταν κάθε τοπική Ἐκκλησία. Εἰκονικά θά τήν ἀποδίδαμε ὡς ἐνότητα πλήρων κύκλων, πού

ὑποχρεωτικά ταυτίζονταν μετὰξὺ τους, ἀφοῦ εἶχαν τό ἴδιο κέντρο¹³. Ἔτσι, ἡ Ἐκκλησία ἀποποιήθηκε ὁποιοδήποτε ὀρατό κέντρο ἐνότητας, ὅπως ὑπῆρχε στόν ἰουδαϊσμό μέ τό Ναό τῶν Ἱεροσολύμων. Ἡ ἐνότητα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν καθίστατο πρακτικά δυνατή μέ τήν ἐνότητα τῶν Ἐπισκόπων, ὅπως αὐτή ἐκφραζόταν στίς Συνόδους τῆς Ἐκκλησίας, ἐφόσον ὁ Ἐπίσκοπος ἦταν ὁ ἐκφραστής κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας.

* * *

Συμπερασματικά, εἶδαμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία φανερώνεται καί πραγματώνεται κατ' ἐξοχὴν στό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Μέχρι τήν ἐμφάνιση τῆς ἐνορίας, ἡ κάθε τοπική Ἐκκλησία εἶχε μία ἐπισκοποκεντρική Εὐχαριστία. Τό ἐνιαῖο τῆς Εὐχαριστίας καί ὁ ἕνας Ἐπίσκοπος ἐξέφραζε τήν ἐνότητα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας, σέ κάθε Ἐπισκοπή φανέρωνε τήν *«ἐν τόπῳ καί χρόνῳ συγκεκριμένη μορφή τοῦ ὄλου σώματος τοῦ Χριστοῦ»*, τήν Καθολική Ἐκκλησία. Βεβαίως, κάθε τοπική Ἐκκλησία ἦταν Καθολική Ἐκκλησία ὄχι μόνο λόγω τῆς Εὐχαριστίας, ἀλλά καί ἐπειδή βρισκόταν σέ πλήρη ἐνότητα, στό ένα Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, μέ τίς υπόλοιπες τοπικές Ἐκκλησίες.

Μέ τήν ἐμφάνιση τῆς ἐνορίας, ἡ ἐνότητα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας δέν διασπᾶται, ἀλλά διατηρεῖται μ' ἕνα ἄλλο τρόπο. Αὐτό, ὅμως, θά τό δοῦμε σέ ἐπόμενο τεῦχος.

(Συνεχίζεται)

13. Βλ. ὁ.π., σ. 147 - 148 καί σ. 200.

«Ορθόδοξη Ψυχο-λογία»

Πρωτοπρ. Δημητρίου Κωστοπούλου
Θεολόγου

Ὁ ἄνθρωπος, ὡς γνωστόν, εἶναι δισύνθετος. Ἀποτελεῖται ἀπό ψυχή καί σῶμα. Δέν εἶναι τρισύνθετος, δηλαδή ἀπό σῶμα, ψυχή καί πνεῦμα, ὅπως ἔλεγε ὁ Ἀπόστολος Μακράκης. Ἔχει, ὡστόσο, πνεῦμα, ἀλλά μέ τήν ἔννοια τῆς παρουσίας τῆς Χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα στόν ἄνθρωπο. Ὁ ἅπ. Παῦλος λέγει χαρακτηριστικά: «Αὐτός δέ ὁ Θεός τῆς εἰρήνης ἀγιάσαι ὑμᾶς ὀλοτελεῖς, καί ὀλόκληρον ὑμῶν τό πνεῦμα καί ἡ ψυχή καί τό σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθεῖν» (Α΄ Θεσ. ε΄, 23). Ἐδῶ ὁ Ἀπόστολος ἐννοεῖ τή Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πού λάβαμε μέ τό Μυστήριον τοῦ Χρίσματος.

Ἡ λέξη «ψυχή» μέσα στήν

Ἁγία Γραφή καί τά ἔργα τῶν Πατέρων εἶναι πολυσήμαντη. Ἦς δοῦμε ἐν συντομίᾳ τίς πύ βασικές σημασίες τῆς λέξεως:

α) Τή βιολογική ζωή τοῦ ἀνθρώπου: «Τεθνήκασι γάρ οἱ ζητοῦντες τήν ψυχήν τοῦ παιδίου» (Ματθ. β΄, 20).

β) Τό πνευματικό στοιχεῖο στόν ἄνθρωπο. «Μή φοβηθῆτε ἀπό τῶν ἀποκτενόντων τό σῶμα, τήν δέ ψυχήν μή δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δέ μᾶλλον τόν δυνάμενον καί ψυχήν καί σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ» (Ματθ. ι΄, 28). Ἐδῶ ὁ Κύριος ἐννοεῖ τόν διάβολο πού μπορεῖ νά θανατώσει τήν ψυχή, μέ τήν ἔννοια ὅτι ἀφαιρεῖ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ ἀπ’ τήν ψυχή καί τήν καθιστᾷ πνευματικά νεκρή.

Ὡστόσο, παρά τό πολυσή-

μαντο τῆς λέξεως, ἡ συνήθης σημασία τοῦ ὄρου «ψυχή» εἶναι ἡ δεύτερη, δηλαδή τό πνευματικό στοιχείο τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ὀρίζει τὴν ψυχή ὡς ἐξῆς: «*Ψυχή τοίνυν ἐστὶν οὐσία ζῶσα, ἀπλή, ἀσώματος, σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς κατ' οἰκείαν φύσιν ἀόρατος, λογική τέ καί νοερά, ἀσχημάτιστος, ὀργανικῶ κεχηρημένη σώματι καί τούτω ζωῆς, αὐξήσεώς τε καί αἰσθήσεως καί γεννήσεως παρεκτικῆ... αὐτεξούσιος, θελητική τέ καί ἐνεργητική, τρεπτή, ἥτοι ἐθελότρεπτος, ὅτι καί κτιστή. Πάντα ταῦτα κατὰ φύσιν ἐκ τῆς τοῦ δημιουργήσαντος αὐτὴν χάριτος εἰληφυῖα, ἐξ ἧς καί τό εἶναι καί τό φύσει οὕτως εἶναι εἴληφεν*» (Ἔκδοσις Ἀκριβῆς τῆς Ὁρθόδοξου Πίστεως, ἐκδ. Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1978, σ. 212). Δηλαδή: Ἡ ψυχή, λοιπόν, εἶναι ζῶσα οὐσία, ἀπλή, ἀσώματη, ἀόρατη κατὰ τὴ φύσιν της ἀπό τούς σωματικούς ὀφθαλμούς, καί λογική καί μέ νοῦ, ἀσχημάτιστη, χρησιμοποιοῦσα ὀργανικό

σῶμα, στό ὁποῖο παρέχει ζωὴ καί αὐξηση καί αἴσθησις καί γέννησις, αὐτεξούσιος, μέ θέλησις καί ἐνέργεια, τρεπτή, δηλαδή μέ τὴ θέλησὶς της τρέπεται (πρὸς τό καλό ἢ τό κακό), ἐπειδὴ εἶναι κτιστή. Ὅλα αὐτά τά ἔχει λάβει ἀπ' τὴ Χάριν Ἐκείνου πού τὴν δημιούργησε, ἀπ' τὴν ὁποία (Χάρις) ἔχει λάβει καί τὴν ὑπαρξιν καί τὴ φύσιν τῆς ὑπαρξῆς της.

Ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατη, ὄχι κατὰ φύσιν, ἀλλά κατὰ χάριν (ἡ ἀθανασία εἶναι χάρισμα-δωρεά τοῦ Θεοῦ). Στὴν Ὁρθόδοξον Πατερικὴν Παράδοξον, ἡ ἀθανασία τοῦ ἀνθρώπου δέν εἶναι ἀπλῶς ἡ συνέχισις τῆς ζωῆς τῆς ψυχῆς πέραν τοῦ τάφου, ἀλλά ἡ ὑπέρβασις τοῦ θανάτου μέ τὴ Χάρις τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ. Ἡ ἐν Χριστῶ ζωὴ κάνει τὸν ἀνθρώπο κατὰ χάριν ἀθάνατο, διότι χωρὶς τὴν ἐν Χριστῶ ζωὴ ὑπάρχει νέκρωσις τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία στὴν κατάστασιν αὐτὴ ζεὶ ζωὴ χειρότερη καί τοῦ θανάτου! Ἀπὸ τὴν ἄλλην, ἐπειδὴ ὁ ἀνθρώπος εἶναι καί σῶμα,

ὅταν μιλοῦμε γιά αἰώνια ζωή καί ἀθανασία, ἀναφερόμαστε καί στό σῶμα. Μετά τή Δευτέρα Παρουσία, θά ἔχουμε ἀνάσταση τοῦ σώματος καί ἐπανένωσή του μέ τήν ψυχή καί ἔτσι ψυχῇ καί σώματι ὁ ἄνθρωπος θά γεύεται τήν Αἰώνια Ζωή ἢ τήν Αἰώνια Κόλαση.

Ὁ Τριαδικός Θεός εἶναι Νοῦς (Πατήρ), Λόγος (Υἱός), Πνεῦμα (Ἅγ. Πεῦμα). Τό ἴδιο κι ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ κτισθεῖς ἄνθρωπος ἔχει τήν ψυχή, ἢ ὁποῖα ἔχει νοῦ (πνευματική καρδιά), λόγο (λογική) καί πνεῦμα, πού ζωοποιεῖ τό συνημμένο σῶμα.

Ὅπως ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ εἶναι πανταχοῦ παρών καί ἀσώματος, ταυτόχρονα κάποτε εὐρέθη στή μήτρα τῆς Θεοτόκου, ἔτσι καί ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἀσώματος νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ δέν μπορεῖ νά λεχθεῖ ὅτι εἶναι εἴτε ἐντός εἴτε ἐκτός τοῦ σώματος, ἐντούτοις, κατά τούς Ἅγ. Πατέρες, βρίσκεται στό σαρκικό ὄργανο τῆς καρδίας.

Ὁ νοῦς ἔχει οὐσία καί ἐνέργεια. Ὡς οὐσία εὐρίσκεται στήν καρδιά, ἀλλ' ὡς ἐνέργεια (λογική) ἐξέρχεται ἀπ' τήν καρδιά καί συλλαμβάνει τό νόημα τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου ἢ ἐπικοινωνεῖ μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους.

Στή φυσική της κατάσταση ἡ ἐνέργεια τοῦ νοῦ, ἀφοῦ κἀνει τίς ἀπαραίτητες κινήσεις γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν βασικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπανέρχεται στήν οὐσία τοῦ νοῦ. Ὁ νοῦς ἀκολούθως ἐπανέρχεται στήν καρδιά καί ἔτσι ἀνέρχεται πρὸς τόν Θεόν.

Ὁ νοῦς στήν κατάσταση τῆς ὑγιοῦς λειτουργίας του, δέχεται τίς Θεῖες Ἐνεργεῖες τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, δηλαδή τήν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, καί βλέπει καθαρά τά πράγματα, ἐνῶ ἡ λογική, ὡς ἐνέργεια τοῦ νοῦ, διατυπώνει καί ἐκφράζει τίς ἐμπειρίες τοῦ νοῦς. «*Νοῦς μέν καθαρός, ὀρθά βλέπει τά πράγματα. Λόγος δέ γεγυμνασμένος ὑπ' ὅψιν ἄγει τά ὀραθέντα*». Ἐπειδή, λοιπόν, μέ τόν νοῦ βλέπει ἡ ψυχή, γιά τοῦτο

λέγεται και «ὄφθαλμός τῆς ψυχῆς». «Ὡσπερ γάρ ὄφθαλμός ἐν σώματι, οὕτως ἐν ψυχῇ νοῦς», λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (ὁ.π., σ. 212).

Ὅταν, λοιπόν, μιλάμε γιά ἀσθένεια τῆς ψυχῆς, κυρίως ἐννοοῦμε τὴν ἀσθένεια τοῦ νοῦ, πού εἶναι ὁ ὄφθαλμός της. Ὅπως ὁ ὄφθαλμός τοῦ σώματος, ὅταν ἀσθενεῖ, σκοτίζει ὅλο τό σῶμα, παρομοίως, ὅταν ἀσθενεῖ ὁ ὄφθαλμός τῆς ψυχῆς, δηλαδή ὁ νοῦς, σκοτίζεται ὅλη ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτό ἐννοοῦσε ὁ Κύριος, ὅταν ἔλεγε «εἰ οὖν τό φῶς τό ἐν σοί σκότος ἐστί, τό σκότος πόσον;» (Ματθ. στ', 23).

Ὁ νοῦς ἔχει ζωή, μόνο, ὅταν κοινωνεῖ καί ἐνώνεται μέ τόν Θεό, ὅποτε καθίσταται σοφός καί ἀγαθός. Ἀντίθετα, ἡ ἀπομάκρυνση ἀπό τόν Θεό φέρνει ζόφωση καί νέκρωση στόν νοῦ.

Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου λειτουργεῖ καί κινεῖται κατά τρεῖς τρόπους: α) κατά φύσιν, β) παρά φύσιν καί γ) ὑπέρ φύσιν.

Ὅταν ὁ νοῦς λειτουργεῖ κατά φύσιν, βρίσκει τόν ἑαυτό του αἴτιο τῶν πονηρῶν λογισμῶν, γνωρίζει τίς αἰτίες τῶν ἁμαρτιῶν καί τῶν παθῶν του καί τίς ἐξομολογεῖται στόν Θεό, κατ' ἰδίαν ἀλλά καί στό Μυστήριον τῆς Μετανοίας-Ἐξομολογήσεως.

Ὅταν λειτουργεῖ παρά φύσιν, λησμονεῖ τή δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ καί μάχεται τούς ἀνθρώπους, θεωρώντας ὅτι αὐτοί τόν ἀδικοῦν καί ὅτι εἶναι οἱ αἴτιοι τῶν ἁμαρτιῶν του, ὄχι ὁ ἑαυτός του.

Ὅταν λειτουργεῖ ὑπέρ φύσιν, τότε εὐρίσκει τούς καρπούς τοῦ Ἁγ. Πνεύματος.

Ὁ νοῦς στή φυσική του κατάσταση εἶναι φωτεινός. Ὅταν, ὅμως, ἀπομακρυνθεῖ τοῦ Θεοῦ, χάνει τή φυσική του κατάσταση καί σκοτίζεται, ὅποτε «σκοτισθεῖς ὁ νοῦς, ἀλλά ἀντ' ἄλλων βλέπει» (Ὁσίου Θαλασσίου, Φιλοκαλία, Τόμ. Β', σ. 209). Ἔτσι, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ὁ νοῦς τυφλώνεται καί εἶναι ἀνίκανος νά βλέπει καθαρά τά πράγματα.

Ὁ Μ. Βασίλειος διδάσκει ὅτι ὅπως ὁ σωματικός ὀφθαλμός, ὅταν κινεῖται μέ ταχύτητα πάνω, κάτω, δεξιά, ἀριστερά, δέν μπορεῖ νά δεῖ καθαρά, «οὕτω καί νοῦν ἀνθρώπου, ὑπό μυρίων τῶν κατά κόσμον φροντίδων περιελκόμενον, ἀμήχανον ἐναργῶς ἐνατενίσαι τῇ ἀληθείᾳ» (Ε.Π.Ε., Τόμ. Α', σ. 60 - 62).

Μέ ὅσα εἶπαμε μέχρι τώρα, γίνεται ἀντιληπτό ὅτι ἡ ἀσθένεια τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ξεκινᾷ ἀπό τόν νοῦ.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς μέ πολύ ζωντανό καί ἔντονο τρόπο λέγει τί παθαίνει ὁ ἀνθρωπος, ὅταν φεύγει ὁ νοῦς ἀπ' τόν Θεό καί σκοτίζεται ἀπό λογισμούς καί πάθη. «Νοῦς ἀποστάς τοῦ Θεοῦ ἢ κτηνώδης ἢ δαιμονιώδης γίνεται καί τῶν ὄρων ἀποστατήσας τῆς φύσεως, ἐπιθυμεῖ τῶν ἀλλοτρίων» (Ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ Ὁμιλίας, Οἰκονόμου, σ. 114 - 115).

Στή γλώσσα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὁ νοῦς συνδέεται μέ τήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Λέ-

γοντας «καρδιά», ἐννοοῦμε τήν πνευματική καρδιά, πού εἶναι τό κέντρο τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου καί σχεδόν ταυτίζεται μέ τόν νοῦ. Ἡ πνευματική καρδιά, κατά τούς Ἁγίους Πατέρες, κατοικεῖ σάν σέ ὄργανο μέσα στή σαρκική καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως εἶδαμε ὅτι συμβαίνει καί μέ τόν νοῦ.

Κατά τόν ἅγιο Νικόδημο τόν Ἁγιορείτη, ἡ σαρκική καρδιά εἶναι κέντρο φυσικό, παραφυσικό καί ὑπερφυσικό.

Φυσικό, διότι αὐτή δίνει ζωή σ' ὅλο τό σῶμα.

Παραφυσικό, διότι σ' αὐτή ἐγκαθίστανται οἱ κακοί λογισμοί καί ὅλα τά πάθη. «Ἐκ γάρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοί πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρία, βλασφημίαι» (Ματθ. ιε', 19).

Ἵπερφυσικό, ἐπειδή ἐκεῖ ἐνεργεῖ ἡ Θεία Χάρις. Ὁ ἀπ. Παῦλος λέγει: «Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεός τό Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τās καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον· ἀββᾶ ὁ Πατήρ» (Γαλ. δ', 6).

Ὁ ἅγιος Διάδοχος Φωτικῆς, λέγει ὅτι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ μέ τό Ἅγιο Βάπτισμα, κατασκινώνει στό βάθος τῆς ψυχῆς, δηλαδή στόν νοῦ, πού εἶναι στήν καρδιά, τόν φωτίζει, τόν ἀγιάζει καί ἀπ' τό βάθος τῆς καρδιάς αἰσθανόμαστε τόν Θεό. Ὁ Ἅγιος ἐδῶ ταυτίζει νοῦ καί πνευματική καρδιά.

Ὅταν μετά τό Βάπτισμα ἐνεργοῦμε κατά τίς ἐπιθυμίες τῆς σαρκός, τότε ἡ Χάρις τοῦ Ἅγ. Βαπτίσματος στήν καρδιά-νοῦ καλύπτεται ἀπ' τά πάθη, ὅποτε ρυπαίνεται καί ἀρρωσταίνει ἡ ψυχή μας. Θεραπεία εἶναι ν' ἀποβάλλουμε τά πάθη, ὥστε νά καθαρθεῖ ἡ καρδιά καί ν' ἀποκαλυφθεῖ ἡ Θεία Χάρις. Αυτό γίνεται μέ τήν ἀσκητική ζωή πού ἔπεται τῆς μετανοίας.

Μέσα στήν καρδιά γίνεται ὁ μεγαλύτερος ἀόρατος πόλεμος! Ἡ κυριότερη μάχη τοῦ διαβόλου γίνεται κατά τοῦ νοῦ, μέ τήν πρόκληση ἐμπαθῶν λογισμῶν, πού αἰχμαλωτίζουν αὐτόν καί τόν ὀδηγοῦν στήν ἁμαρτία καί τά πά -

θη. Ὅταν ἐκεῖ νικήσει ὁ Χριστός καί ἠττηθεῖ ὁ διάβολος, ἔρχεται εἰρήνη ἐσωτερική καί ἐξωτερική. Γι' αὐτό, τό κυριότερο ἔργο τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι «ἵνα εἰσελθῶν εἰς τήν ἑαυτοῦ καρδιάν, ποιήσῃ πόλεμον πρός τόν σατανᾶν καί μισήσῃ αὐτόν» (Ἁγ. Μακαρίου, *Φιλοκαλία*, Τόμ. Δ', σ. 24).

Ἡ σκληρή καί πωρωμένη καρδιά ὀδηγεῖ στήν Αἰώνια Κόλαση. Λέγει ὁ ἀπ. Παῦλος: «Κατά δέ τήν σκληρότητά σου καί ἀμετανόητον καρδιάν θησαυρίζεις σεαυτῶ ὀργήν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καί ἀποκαλύψεως καί δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. β', 5).

Ἀντιθέτως, ἡ πονοῦσα γιά τίς ἁμαρτίες τῆς καί συντετριμμένη καρδιά βρίσκει ἔλεος καί σωτηρία καί εἶναι ἡ καλύτερη προσφορά καί θυσία γιά τόν Θεό. «Θυσία τῶ Θεῶ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδιάν συντετριμμένην καί ταπεινωμένην ὁ Θεός οὐκ ἐξουδενώσει» (Ψαλ. ν', 19).

(Συνεχίζεται)

Η ΥΠΑΚΟΗ¹

Ἐπιμέλεια: Μιχάλη Νικολάου
Θεολόγου

Σπάνιοι εἶναι αὐτοὶ πού γνωρίζουν τό βαθύ μυστήριο τῆς ὑπακοῆς. Ὁ ὑπάκουος εἶναι μέγας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· εἶναι μιμητής τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς ἔδωσε στὸν ἑαυτό Του τὸν τύπο τῆς ὑπακοῆς.

Ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τὴν ὑπάκουη ψυχὴ καὶ τῆς δίνει τὴν εἰρήνη Του, καὶ τότε ὅλα εἶναι καλά καὶ ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται ἀγάπη γιὰ ὅλους.

Ὅποιος ἀσκεῖ τὴν ὑπακοή, αὐτὸς ἔχει ἐναποθέσει ὅλη τὴν ἐλπίδα του στὸν Θεό. Γι' αὐτό ἡ ψυχὴ του εἶναι πάντα ἐν τῷ Θεῷ καὶ ὁ Κύριος τοῦ δίνει τὴ χάρη Του, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ τὴν ψυχὴ σὲ κάθε ἀγαθὸ καὶ τῆς δίνει τὴ δύναμη νὰ μένει στὸ ἀγαθό. Ὁ ὑπάκουος βλέπει τό κακό, ἀλλά τό κακό δέν ἀγγίζει τὴν ψυχὴ του, γιατί μαζί του εἶναι ἡ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού τὸν προφυλάσσει ἀπὸ κάθε ἁμαρτία, καὶ αὐτὸς

ἀβίαστα καὶ εἰρηνικά προσεύχεται στὸν Θεό.

Τό Ἅγιο Πνεῦμα ἀγαπᾷ τὴν ψυχὴ αὐτοῦ πού ἔχει ὑπακοή, γι' αὐτό δέν θὰ ἀργήσει νὰ γνωρίσει τὸν Κύριο καὶ νὰ λάβει τό δῶρο τῆς νοερᾶς προσευχῆς τῆς καρδιᾶς.

Ὁ ὑπάκουος παραδόθηκε στό θέλημα τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτό ἀποκτᾷ ἐλευθερία καὶ ἀνάπαυση ἐν τῷ Θεῷ καὶ προσεύχεται μέ καθαρό νοῦ. Οἱ ἀνυπάκουοι, ὅμως, δέν μποροῦν νὰ προσευχηθοῦν καθαρά, ἀκόμη καὶ ἂν κάνουν πολλές ἄλλες ἀσκήσεις. Αὐτοὶ δέν γνωρίζουν οὔτε πῶς ἐνεργεῖ ἡ χάρη οὔτε ἂν συγχώρεσε ὁ Κύριος τίς ἁμαρτίες τους. Ὅποιος, ὅμως, μένει στὴν ὑπακοή, ἔχει στὴν καρδιά τὴν πληροφορία ὅτι ὁ Κύριος του συγχώρεσε τίς ἁμαρτίες, γιατί αἰσθάνεται στὴν ψυχὴ τοῦ τὴν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ ὑπακοή εἶναι ἀπαραίτητη

1. Ἀποσπάσματα ἀπὸ τό βιβλίον, Ἀρχιμανδρίτου Σωφρονίου (Σαχάρωφ), Ὁ Ἅγιος Σιλουανὸς ὁ Ἀθωνίτης, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Ἔσσεξ Ἀγγλίας 2008, σ. 503 - 506.

ὄχι μόνο γιά τούς μοναχούς, ἀλλά γιά κάθε ἄνθρωπο. Ἀκόμη καί ὁ Κύριος ἔγινε ὑπάκουος. Οἱ ὑπερήφανοι καί οἱ ιδιόρρυθμοι δέν ἀφήνουν τόπο στή χάρη νά ζήσει μέσα τους, καί γι' αὐτό ποτέ δέν ἔχουν ἐσωτερική εἰρήνη, ἐνῶ στήν ψυχή τοῦ ὑπάκουου εἰσέρχεται ἀνεμπόδιστα ἡ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τοῦ δίνει χαρά καί εἰρήνη.

Ὅλοι ἀποζητοῦν τήν εἰρήνη καί τήν χαρά, ἀλλά μόνο λίγοι γνωρίζουν ποῦ νά βροῦν αὐτή τήν χαρά καί τήν εἰρήνη καί τί ἀπαιτεῖται, γιά νά πετύχουν ἕνα τέτοιο ἀγαθό. Νά, τριανταπέντε χρόνια τώρα βλέπω ἕνα μοναχό, πού ἔχει πάντα χαρούμενη ψυχή καί εὐχάριστο πρόσωπο, παρόλο πού εἶναι γέρος. Καί αὐτό, γιατί ἀγαπᾷ τήν ὑπακοή καί ἡ ψυχή του παραδόθηκε στό θέλημα τοῦ Θεοῦ· ὁ ἴδιος δέν μερμνᾷ γιά τίποτε καί ἡ ψυχή του βλέπει τόν ἀγαπημένο Κύριο.

Ὅποιος ἔχει μέσα του ἔστω καί λίγη χάρη, αὐτός ὑποτάσσεται μέ χαρά σέ κάθε ἀρχή, γιατί γνωρίζει ὅτι ὁ Θεός προνοεῖ γιά ὅλα στόν οὐρανό καί στή γῆ καί στά καταχθόνια, καί γι' αὐτό τόν ἴδιο καί γιά ὅλα ὅσα ὑπάρχουν στόν κόσμο, καί γι' αὐτό μένει πάντα ἥρεμος.

Ὁ ὑπάκουος παραδόθηκε στό

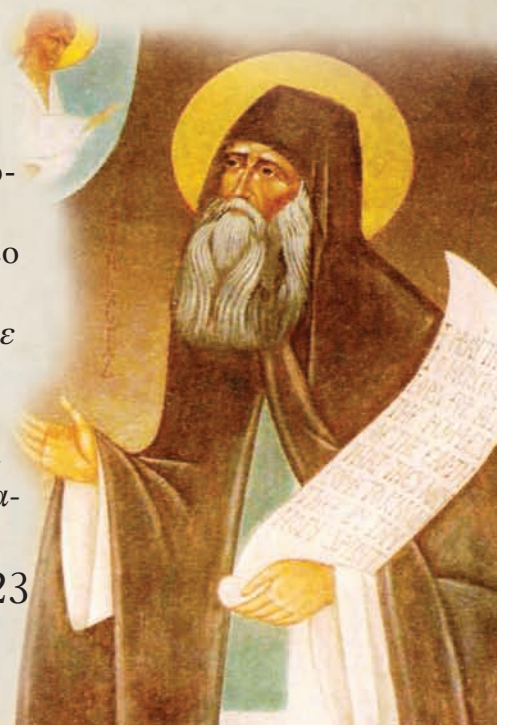
θέλημα τοῦ Θεοῦ καί δέν φοβᾷται τόν θάνατο, γιατί ἡ ψυχή τοῦ συνήθισε νά ζεῖ μέ τόν Θεό καί τόν ἀγάπησε. Ἐκοιπε τό θέλημα του καί γι' αὐτό δέν ἔχει πόλεμο, οὔτε σωματικό οὔτε ψυχικό, τέτοιο πού βασανίζει τόν ἀνυπότακτο καί ἰσχυρογνώμονα.

Ὁ ἀληθινός ὑποτακτικός μισεῖ τό θέλημά του καί ἀγαπᾷ τόν πνευματικό πατέρα, καί γι' αὐτό ἀποκτᾷ τήν ἐλευθερία νά προσεύχεται στόν Θεό μέ καθαρό νοῦ, καί ἡ ψυχή του θεωρεῖ τόν Θεό χωρίς λογισμούς καί ἀναπαύεται κοντά Του. Αὐτός δέν θ' ἀργήσει νά φτάσει στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ χάρη στήν ταπεινωσή του, ἀλλά καί ἐξαιτίας τῶν προσευχῶν τοῦ πνευματικοῦ του πατέρα.

Ἡ ζωή τῶν μοναχῶν εἶναι ἀπλή, ἀλλά γεμάτη σοφία.

Ἡ Θεοτόκος εἶπε στόν ὄσιο Σεραφεῖμ:

«Μοίρασε σέ αὐτές (τίς μοναχές) τά διακονήμα-

τα, καί ὅσες φυλάξουν ὑπακοή καί σωφροσύνη, αὐτές θά εἶναι μαζί σου καί κοντά μου».

Βλέπετε πόσο εὐκόλο πράγμα εἶναι ἡ σωτηρία. Ἄλλά τί σοφία μπορούμε νά τή μάθουμε μόνο μέσα ἀπό μακρά πείρα. Ἡ σοφία δίδεται ἀπό τόν Θεό ἐξαιτίας τῆς ὑπακοῆς. Ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τήν ὑπάκουη ψυχή, κι ἐφόσον Τόν ἀγαπᾷ, θά τῆς δώσει ὅ,τι καί ἂν Τοῦ ζητήσει. Ὅπως πρὶν, ἔτσι καί τώρα εἰσακούει ὁ Κύριος τίς προσευχές μας κι ἐκπληρώνει τά αἰτήματα.

Γιατί οἱ Ἅγιοι Πατέρες τοποθέτησαν τήν ὑπακοή πάνω ἀπό τή νηστεία καί τήν προσευχή;

Διότι ἡ ἄσκηση χωρίς τήν ὑπακοή γεννᾷ τήν κενοδοξία, ἐνῶ ὅποιος ἐνεργεῖ σέ ὅλα σύμφωνα μέ τήν ἐντολή δέν ἔχει πρόφαση νά υπερηφανεύεται. Κι ἐκτός ἀπό αὐτό, ὁ ὑπάκουος ἔκοψε σέ ὅλα τό θέλημά του, καί γι' αὐτό ὁ νοῦς του εἶναι ἐλεύθερος ἀπό κάθε μέρημα καί προσεύχεται καθαρά. Ὁ νοῦς αὐτοῦ πού κάνει ὑπακοή κατέχεται μόνο ἀπό τόν Θεό καί τήν ἐντολή τοῦ γέροντα, ἐνῶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνυπάκουου ἀπασχολεῖται μέ διάφορες ὑποθέσεις καί μέ τήν κατάκριση τοῦ γέροντα, καί γι' αὐτό ποτέ δέν εἶναι καθαρός.

Εἶδα κάποιο ὑποτακτικό πού εἶχε ἕνα βαρῦ διακόνημα, καί ὁμως εἶχε τήν καρδιακή προσευχή καί ὁ Κύριος τοῦ ἔδινε δάκρυα νά κλαίει γιά ὅλο τόν κόσμο· καί ὁ Ἡγούμενος Ἀνδρέας τοῦ εἶπε: «Αὐτό σοῦ δόθηκε γιά τήν ὑπακοή σου».

Μέ τήν ὑπακοή φυλάγεται ὁ ἄνθρωπος ἀπό τήν ὑπερηφάνεια. Γιά τήν ὑπακοή χαρίζεται ἡ προσευχή· γιά τήν ὑπακοή δίδεται καί ἡ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Νά, γιατί ἡ ὑπακοή εἶναι ἀνώτερη ἀπό τή νηστεία καί τήν προσευχή.

Ἄν οἱ πεπτωκότες ἄγγελοι ἔκαναν ὑπακοή, θά παρέμεναν στούς οὐρανοὺς καί θά δοξολογοῦσαν τόν Κύριο. Ἄν ὁ Ἀδάμ ἔκανε ὑπακοή, τότε καί αὐτός καί τό γένος του θά ἔμεναν στόν παράδεισο.

Καί τώρα, ὁμως, μπορούμε νά ἐπιστρέψουμε στόν παράδεισο μέ τή μετάνοια. Ὁ Κύριος μᾶς ἀγαπᾷ πολύ, παρόλες τίς ἁμαρτίες μας, ἀρκεῖ νά ταπεινωθῶμε καί νά ἀγαπήσουμε τούς ἐχθρούς.

Ὅποιος, ὁμως, δέν ἀγαπᾷ τούς ἐχθρούς, αὐτός δέν θά ἔχει εἰρήνη, ἔστω καί ἂν τόν βάλουν μέσα στόν παράδεισο.

Ποιός ανάβει πυρκαγιές;

Νίκης Τρακοσιῆ
Φιλολόγου

Κάθονταν άνέμελα στή βε-
ράντα καί κουβέντιαζαν
τό βράδυ οί γείτονες, αλλά για
τελευταία φορά. Άπό αύριο
έπιστροφή στή ρουτίνα τῆς
ζωῆς, μιά πού τό καλοκαίρι
καί οί άδειες τελείωσαν. Μπο-
ρεῖ ό καύσωνας νά έπανέλθει,
μπορεῖ νά άργοῦν οί βροχές,
άλλά τό ήμερολόγιο, δυ-
στυχώς, δέν μπερδεύεται άπό
αυτά, οὔτε καί οί δουλειές
περιμένουν, για νά άρχίσουν
δράση.

- Πάει κι αυτό τό καλο-
καίρι. Αυτή τή φορά μᾶς
έκαψε κυριολεκτικά. Είχαμε
τό σπιτάκι μας στό χωριό μιά
χαρά...

- Μά, δέν έπαθε τίποτα τό
σπίτι, δέν εἶναι;

- Άμα κάηκε όλη ή γύρω
περιοχή, τόσα στρέμματα
βλάστηση καί δάσος τί νά τό
κάνουμε τό έξοχικό; Νά πη-

γαίνουμε νά βλέπουμε άπο-
καΐδια καί νά μᾶς πιάνει κα-
τάθλιψη; Καί ποῦ νά βγοῦμε
νά περπατήσουμε, ποῦ νά
παΐξουν τά παιδιά; Ἔθελα νά
ἤξερα τί εἶδους άνθρωποι
εἶναι αυτοί πού βάζουν τίς
φωτιές.

- Έδῶ τόσα άλλα έγκλί-
ματα γίνονται, μιά φωτιά τί
τούς πειράζει νά τήν ανά-
ψουν καί ό,τι βγει; Ὅταν
εἶσαι άσυνεΐδητος...

- Έγώ, πάντως, δέν έχω
διάθεση οὔτε νά πάω νά δῶ
τί έγινε. Δέν μπορῶ νά αντι-
κρίσω αυτή τήν καταστροφή.

- Ἔχεις δίκαιο. Άλλά κι εγώ
πού δέν θέλω νά πάω στή
δουλειά αύριο, τί νά κάνω;

- Καλά, αυτό όλοι τό ξε-
περνοῦμε αναγκαστικά.

- Ὅχι, δέν θά εἶναι τό ἴδιο
αύριο. Αυτή τή φορά έχουμε
«φωτιές αναμμένες», πού δέν

ξέρω ποιός μπορεί νά τίς σβήσει. Από τό τίποτε, από μία επιπόλαιη κουβέντα, αναστατωθήκαμε, μπερδευτήκαμε...

- Ναί, μοῦ εἶπες τότε γιά τόν καυγά στήν ἐταιρία. Ἔχει ἐξελίξεις δηλαδή;

- Ἐξελίξεις λέει! Ὅσο κι ἄν προσπάθησα νά μὴν ἀνακατευτῶ, ὄλο καί κάποιος μέ παίρνει τηλεφῶνο νά μοῦ πεῖ τά νέα, ὄλο καί κάποιον βρίσκω μπροστά μου καί ταρασσομαι. Τό κακό εἶναι πού στήν ταραχή μου εἶπα κι ἐγώ κάτι κουβέντες... Ἔβγαλα τά ἀπωθημένα μου κι αὐτό τό πλήρωσα καί θά τό πληρώνω. Μετά ἀπό ὅλα αὐτά πού εἶπαμε ὄλοι, μετά τίς ἀλληλοκατηγορίες καί τά ὑπονοούμενα, δέν μπορούμε νά δοῦμε ὁ ἕνας τόν ἄλλον, ὅπως πρίν.

- Πολύ ἄσχημο αὐτό σέ μία δουλειά πού εἶσαι κάθε μέρα.

- Ναί, ἀπό αὔριο θά πάω καί θά κλειστῶ στό γραφεῖο μου, θά μιλῶ ὅσο γίνεται λιγότερο καί θά προσπαθῶ νά

μὴν μπερδευτῶ περισσότερο σ' αὐτή τήν ὑπόθεση. Πᾶνε οἱ φιλίες, τά ἀστεῖα, τά πειράγματα. Καχυποψία καί πίκρα σέ ὄλους. Καί ποιός ἀντικρίζει τόν συνάδελφο, πού κινδυνεύει νά ἀπολυθεῖ, μετά ἀπό ὅλα τοῦτα;

- Καί ὅλα αὐτά ἀπό μία κουβέντα; Πράγματι, ἦταν κι αὐτό, ὅπως τήν πυρκαγιά πού ἔκαψε ἐμᾶς. Ἐνα σπύρτο, μία σπίθα, μία κουβέντα...

* * *

Ἀκούγεται ὑπερβολικός ὁ παραλληλισμός; Δυστυχῶς, δέν εἶναι. Ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος στήν ἐπιστολή του γράφει γιά τά λόγια μας: «*Ἴδού ὀλίγον πῦρ ἡλικὴν ὕλην ἀνάπτει! Καί ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας*» (Ἰακ. γ', 5 - 6). Ὅπως μία μικρή φλόγα κατακαίει ὀλόκληρα δάση, ἔτσι καί ἡ γλῶσσα, ἐνῶ εἶναι ἕνα πολύ μικρό μέλος τοῦ σώματος, μπορεί νά φέρει μεγάλες καταστροφές στή ζωή τῶν ἀνθρώπων, γιατί γίνονται τά λόγια μας φωτιά κι ἕνας ὀλόκληρος

κόσμος αδικίας.

Ὁ λόγος, ἡ ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπου νά μιλά, εἶναι ἰδιαιτέρο δῶρο τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο. Τοῦ χάρισε τί λογική, πού ἐκφράζεται μέ τόν ἑναρθρο λόγο. Τά ζῶα, μέ τί δική τους φωνή τό καθένα, ἐκφράζουν κάποιες ἔννοιες καί ἔχουν μία ὑποτυπώδη συνεννόηση. Ὁ ἄνθρωπος μόνο ἔχει τόν ἑναρθρο λόγο, πού ἐξελίσσεται συνεχῶς, ἐμπλουτίζεται καί μπορεῖ μέ αὐτόν νά ἐκφράζει ὄλο καί περισσότερες ἔννοιες, ὅλες τίς σκέψεις καί τά συναισθήματά του καί νά ὀνομάζει κάθε καινούργια ἀνακάλυψή του.

Μέσα ἀπό τά λόγια μας ἐξωτερικεύουμε ὅ,τι ἔχουμε μέσα μας καί ὅ,τι εἴμαστε καί δημιουργοῦμε τίς σχέσεις μας μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους. Τά λόγια μας ἐκφράζουν τήν ταυτότητά μας. Μπορεῖ τά λόγια νά φαίνονται σάν τό πιό φευγαλέο πράγμα, ὅπως ἔλεγαν καί οἱ ἀρχαῖοι «ἔπεα πτερόεντα», δηλαδή λόγια φτερωτά πού πετοῦν καί

χάνονται, ὅμως ὁ καθένας μπορεῖ νά θυμηθεῖ γιά τόν ἑαυτό του πολλές περιπτώσεις πού τά λόγια τῶν ἄλλων τοῦ δημιούργησαν ἐρωτηματικά, σύγχυση, ὑποψίες, φόβους ἢ τόν πλήγωσαν, τοῦ δημιούργησαν κάποιο αἶσθημα μειονεξίας καί ἀνασφάλειας.

Μέσα ἀπό τά λόγια μας ἐκφράζονται ὅλες οἱ ἀδυναμίες μας καί τά πάθη τῆς ψυχῆς μας. Μέ τά λόγια ἐκφράζουμε τόν θυμό, τόν φθόνο, τήν κατάκριση, τήν ὑπερηφάνεια, τί διάθεση ἐπίδειξης... Καί ἡ ἀπιστία καί ἡ αἵρεση μέ τόν λόγο διαδίδονται. Ὁ ἅγιος Ἰάκωβος λέγει ὅτι ἡ γλώσσα εἶναι «μεστή τοῦ θανατηφόρου» (Ἰακ. γ', 8), γεμάτη ἀπό θανατηφόρο δηλητήριο. Μικρό ἔρπετό εἶναι ἡ ὀχιά, ὅμως τό τόσο λίγο δηλητήριο, πού χύνει σ' ὅποιον δαγκώσει, εἶναι ἀρκετό γιά νά φέρει τόν θάνατο. Ἔτσι, καί τά λόγια πού μεταδίδουν τήν ἄρνηση τῆς πίστεως, τήν ἀμφιβολία, τήν ἀποστασία ἀπό τόν Θεό,

φέρνουν τόν πνευματικό θάνατο σέ ψυχές.

Αλλά καί μέ τά λόγια θά έκφράσουμε ὅ,τι καλό ἔχουμε στήν καρδιά μας. Τήν ἀγάπη, τήν εὐσπλαχνία, τήν ταπεινώση... Μέ τόν λόγο τοῦ ἀνθρώπου μεταδίδεται καί ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καί ἡ πίστη. Γι' αὐτό δικαιολογεῖται ἡ φράση «ἐκ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ καί ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ» (Ματθ. ιβ', 37). Ἀπό τά λόγια μας θά δικαιωθοῦμε ἐνώπιόν του Θεοῦ καί ἀπό τά λόγιά μας θά καταδικαστοῦμε, γιατί ἀπό τήν καρδιά μας βγαίνουν εἴτε τά καλά εἴτε τά κακά λόγια μας καί ἀποκαλύπτουν τόν ἐσωτερικό μας κόσμο.

Ἕνας λόγος πού βγαίνει μέ κακία ἀπό τό στόμα μας, θά μεταδώσει πίκρα καί πόνο. Ἕνας λόγος πού βγαίνει ἀπό καλοσυνάτη καρδιά, δίνει χαρά καί ἀνακούφιση σ' αὐτόν πού τόν ἀκούει. Πρέπει, ὅμως, καί νά ἐπιβαλλόμεστε ὅσο μποροῦμε στή γλώσσα μας, νά μὴν προτρέχει, νά μὴν φλυαρεῖ, νά μὴν

λέει ἐπιπόλαια ὅ,τι ἀκούσαμε, ὅ,τι ἄσκεφτα μᾶς ἔρχεται «στήν ἄκρη τῆς γλώσσας». Αὐτό εἶναι μεγάλο κατόρθωμα. «*Εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατός χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τό σῶμα*» (Ἰακ. γ', 2). Ὅποιος δέν φταίει μέ τά λόγια, εἶναι τέλειος ἄνθρωπος, πού μπορεῖ νά συγκρατήσῃ ὅλο τόν ἑαυτό του. Ὑπερβολικός ὁ λόγος; Φαίνεται ὅτι τή γλώσσα μας ὅλοι κάποιες φορές δέν τήν κρατοῦμε καί ἰσχύει αὐτό πού, ἐπίσης, γράφει ὁ ἅγιος Ἰάκωβος, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει τήν ἰκανότητα νά δαμάζει κάθε εἶδους θηρίο καί ἄγριο ζῶο μέ τήν ἐπινοητικότητά του, ὅμως τή γλώσσα κανεῖς δέν μπορεῖ νά τήν δαμάσει.

Ἡ γλώσσα δέν εἶναι παρά ἡ βρῦση πού φέρνει πρὸς τά ἔξω τό περιεχόμενο τῆς πηγῆς. Γι' αὐτό τό πιό σημαντικό εἶναι νά καθαρίζουμε τήν πηγή, τήν καρδιά μας, γιατί διαφορετικά, ὅσο κι ἂν δέν τό θέλουμε, ἔρχεται ἐκείνη ἡ κακή ὥρα πού θά ποῦμε τόν λόγο πού «ἀνάβει φωτιές».

Ἡ Φιλία καί e-φιλία

Σύγχρονοι τύποι «φιλίας» στό διαδίκτυο

Εὐδοκίου Δημητρίου
Θεολόγου

Στήν ὀθόνη τῆς τηλεόρασης ἢ τοῦ ὑπολογιστῆ ὅ,τι βλέπουμε εἶναι μικρές πολύχρωμες τελείες (pixels), φωτεινές, φωτεινότερες, σκοτεινές, σκοτεινότερες, σέ χιλιάδες ἀποχρώσεις καί σκιάσεις φωτός¹. Θά μπορούσαμε, λοιπόν, νά τά χαρακτηρίσουμε σάν μικρά σημαδάκια πού ἔχουν κάποιο χρῶμα ἢ ἀκόμα καί σάν σκιές.

Πολλά pixels μαζί δημιουργοῦν μία ψηφιακή πληροφορία (π.χ. εἰκόνα ἢ γράμμα). Νοούμενου ὅτι ὁ ὑπολογιστής προβάλλει ψηφιακές πληροφορίες, ὅ,τιδήποτε βλέπουμε στήν ὀθόνη εἶναι ψηφιακό· ἢ φωτογραφία ἑνός

ἀνθρώπου δέν εἶναι αὐτός καθ' ἑαυτός ὁ ἄνθρωπος, ἀλλά πολλά pixels πού σχηματίζουν τό ὁμοίωμά του. Ὅσοι ἄνθρωποι παρουσιάζονται στίς ὀθόνες μας εἶναι, λοιπόν, ψηφιακοί. Ἔτσι, στόν δημοφιλεῖ σύνδεσμο (link) κοινωνικῆς δικτύωσης πού λέγεται facebook, βρίσκουμε χιλιάδες ψηφιακούς ἀνθρώπους· ἐξάπαντος, ὅμως, τό «προφίλ» κάθε χρήστη δέν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπό χιλιάδες χρωματιστές τελείες-σκιές. Συζητώντας μέ κάποιον μέσω διαδικτύου, εἶναι μάταιο νά προσπαθοῦμε νά ἐκλάβουμε τήν εἰκόνα του ὡς αὐτήν καθ' ἑαυτή τήν ἀνθρώπινή του

1. Μία ἀναζήτηση στό διαδίκτυο, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι μία εἰκόνα πού ἐμφανίζεται σέ μίαν ἠλεκτρονική ὀθόνη εἶναι σάν ἕνα ψηφιδωτό· ἀποτελεῖται ἀπό πολλά pixels. Τό pixel (picture element = στοιχεῖο εἰκόνας) εἶναι τό μικρότερο στοιχεῖο (ψηφίο) στό ὅποιο μία εἰκόνα μπορεῖ νά διαιρεθεῖ· εἶναι δηλαδή σάν τό ψηφιακό κτύταρο μίας εἰκόνας. Κάθε ἕνα pixel - εἰκονοστοιχεῖο ἔχει ἕνα χρῶμα μόνο (συνδυασμός καί ἀπόχρωση μπλέ, κόκκινου καί πράσινου ἢ μαύρου καί ἄσπρου).

ουσία, γιατί πολύ απλά είναι μόνο ένα όμοιομα, μία σκιά της.

Συνέπεια της πιά πάνω διαπίστωσης είναι πώς οι επαφές που δημιουργούνται διαμέσου των ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter κ.ά.) είναι ψηφιακές. Σέ αυτές τίς ψηφιακές σχέσεις, οί διάλογοι και όλες οί συναλλαγές γίνονται ψηφιακά, μέ αποτέλεσμα τή δημιουργία ψηφιακής φιλίας. Μάλιστα, στό facebook οί άνθρωποι μέ τούς όποιους επικοινωνοῦμε χαρακτηρίζονται, δυστυχώς, ως «φίλοι», ξεγελώντας τή συνείδησή μας ὅτι πρόκειται γιά φίλους. Ἐδῶ είναι ἡ παγίδα πού μπορεί νά πέσουμε θύματα, αντικαθιστώντας στόν νοῦ μας τήν πραγματικότητα μέ τήν ψηφιακότητα, τήν ἀλήθεια μέ τή σκιά, τή φιλία μέ τή ψευδοφιλία, τήν ἐμπειρία μέ τά ὑποκατάστατά της. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ψηφιακή φιλία δέν είναι ἀπαραίτητα πραγματική, ἀλλά μάλλον ἀπόμακρη και ψεύτικη, ἐφόσον ἡ σχέση δέν είναι ἄμεση, ἀλλά ψηφιοποιημένη.

«Όταν ἔχεις τέτοιους φίλους, τί τούς θέλεις τούς ἐχθρούς;»

Αὐτοῦ του εἴδους ἡ σχέση μίας και είναι τυπική, εἰκονική, ἐπιφανειακή και φαινομενική, ἔχει χαλαρούς δεσμούς, οί ὅποιοι μέ ἕνα κλικ (accept) δημιουργοῦνται, μέ ἄλλο κλικ (like) ἐνδυναμῶνται, μέ διαφορετικό κλικ (personal message) συσφίγγονται και μέ ἄλλο κλικ (delete) διακόπτονται. Σέ τέτοιες ἐπιδερμικές και ἐπιπόλαιες σχέσεις, πολλές φορές προκαλοῦνται παρεξηγήσεις, εἴτε ἐπειδή δέν ἔκανε κάποιος «like» στόν «φίλο» του εἴτε ἐπειδή ἔκανε «like» σέ «φίλο» πού δέν ἔπρεπε κ.ο.κ. Συμβαίνει κάποτε «φίλοι» νά παραβιάζουν (hacking) τό «προφίλ» «φίλων» τους γιά νά δοῦν τά προσωπικά μηνύματά τους και νά ἀποκαλύψουν τά ἐφηβικά μυστικά τους. Ἔτσι, μετατρέπεται ἡ «φιλία» τοῦ facebook σέ παραβίαση και ἁμαρτία, μέ αποτέλεσμα νά στενοχωροῦνται και νά φιλονικοῦν οί ἄνθρωποι μεταξύ τους².

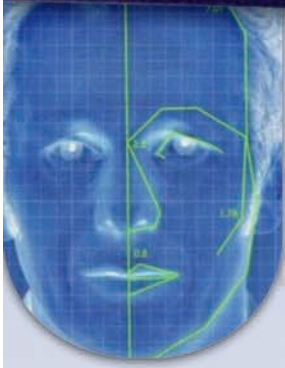
2. «Πολλάκις δέ και φίλοι εἰς ἐχθρούς δι' ἁμαρτίας μετατρέπονται και οί πάλοι ἀγαπῶντες μισοῦσιν και ἀποστρέφονται» (Ἀναστασίου Συναΐτου, Ἐρωτήσεις-Ἀποκρίσεις, Φιλοκαλία Νηπτικῶν και Ἀσκητικῶν, ΕΠΕ, τόμος 13Β', σ. 156), δηλαδή πολλές φορές οί φίλοι μετατρέπονται σέ ἐχθρούς ἐξαιτίας ἁμαρτιῶν, και ἐκεῖνοι πού πρῖν ἦταν ἀγαπημένοι μεταξύ τους, μισοῦν και ἀποστρέφονται ὁ ἕνας τόν ἄλλο.

Ἡ χρησιμότητα τοῦ διαδικτύου εἶναι τόσο ὅσοι καί οἱ κίνδυνοι πού γεννᾶ. Ἐπιγραμματικά θά ἀναφερθοῦν ὀρισμένοι ἀπό τούς κινδύνους:

- **Ἐκλατινοποίηση τῆς ἑλληνικῆς γραφῆς μέ τή χρήση τῶν greeklish.** Οἱ Ἕλληνες ὡς ἔθνος ἀλλάξαμε πολλούς κατακτητές, πού ἐπιδίωξαν νά μᾶς ἐκριώσουν ἀπό τόν Πολιτισμό μας. Ἀγωνιστήκαμε διαχρονικά γιά νά κρατήσουμε μέ πείσμα τόν φορέα τοῦ Πολιτισμοῦ μας, τή γλώσσα μας· οἱ Κύπριοι ἐνάντια στούς Φράγκους πού καταπιεστικά ἤθελαν νά μᾶς φραγκέψουν στήν πίστη καί στή γλώσσα (12ος - 14ος αἰ.). οἱ Βορειοπειρωῶτες ἐνάντια στούς τότε ἄθεους Ἀλβανούς πού ἀπαγόρευαν τή χριστιανική πίστη, τήν ἑλληνική γραφή καί ὁμιλία (20ός αἰ.). τό σύνολο τῶν Ἑλλήνων ἐνάντια στούς Ὀθωμανούς, πού μᾶς χάρισαν πλῆθος Νεομαρτύρων καί ἡρώων, γιά τήν ἐλευθερία τοῦ Γένους μας (15ος - 19ος αἰ.). Αὐτή τή μακραίωνη υπεράσπιση τῆς γλώσσας μας καί ἀντίσταση ἐνάντια σέ κάθε ξένο κατακτητή, ἐμεῖς οἱ νέο-Ἕλληνες τήν ξεχάσαμε καί γινόμαστε

αὐτόχειρες τῆς δικῆς μας γλώσσας καί γραφῆς.

- **Χαμένος χρόνος.** Γενικότερα, οἱ χρῆστες τοῦ διαδικτύου, καί εἰδικότερα τῶν ιστοσελίδων κοινωνικῆς δικτύωσης (facebook, twitter, oonoo, skype κ.τ.λ.) ἀφιερώνουν ἀμέτρητες ὥρες ἐπικοινωνίας μέ τούς «φίλους» τους (ὀρθότερα, τίς εἰκόνες τῶν φίλων τους), μέ ἀποτέλεσμα νά μὴν μποροῦν νά ἐλέγξουν οἱ ἴδιοι πότε θέλουν νά ἀποσυνδεθοῦν. Ἀλλάζουν οἱ ρόλοι ἐξαρτήματος-χρήστη καί ἔτσι οἱ χρῆστες γινόμαστε συχνά ἐξαρτήματα τῶν ὑπολογιστικῶν ἐξαρτημάτων. Αὐτό ἀποδεικνύεται κάθε φορᾶ πού, ἐνῶ διψοῦμε, δέν σηκωνόμαστε γιά νερό ἢ ὅταν φτάσει ἡ ὥρα τοῦ οἰκογενειακοῦ τραπέζιου, ἐμεῖς παραμένουμε προσπλωμένοι (καρφωμένοι) στόν ὑπολογιστή. Πέραν τοῦ ὅτι ὁ ἔθισμός αὐτός εἶναι ψυχολογική ἐμμονή, τό πρόβλημα ἐντείνεται, ὅταν ὑπολογίσουμε τίς χαμένες ὥρες καί ὅταν σκεφτοῦμε ὅτι θά μπορούσαμε νά τίς ἐκμεταλλευτοῦμε ζωντανά καί παραγωγικά. Πρῶτα ἄς προσμετρήσουμε πόση ζωντανία καί κέφι ἔχουμε μέσα μας τίς ὥρες πού «μιλοῦμε» διαδικτυακά μέ τούς «φίλους» μας καί ἔπειτα ἄς ἀναλογι-

στοῦμε τή ζωντάνια καί τό κέφι κάθε φορά πού συναντιόμαστε ζωντανά μέ τούς φίλους μας. Εἶναι λές καί συγκρίνουμε μία στατική κατάσταση μέ ἕνα πανηγύρι ἢ ἕνα μαραμμένο φυτό μέ ἕναν ὑφιπετῆ ἀετό.

• **Πλαστοπροσωπεΐα.** Πίσω ἀπό κάθε νεανικό καί χαμογελαστό «προφίλ» δέν μπορούμε νά ξέρουμε ποιός κρύβεται. Αὐτό τό ἐκμεταλλεύονται διάφοροι ἐπιτήδειοι, γιά νά ξεγελάσουν πρόσωπα νεαρά σέ ἡλικία, ὡς συνήθως, καί νά τά παρασύρουν στούς ἰδιοτελεῖς σκοπούς τους. Μέ ἐρωτήσεις πού κάνουν, προσπαθοῦν νά ἀποσπιάσουν προσωπικές ἢ οἰκογενειακές πληροφορίες, τίς ὁποῖες κατόπιν χρησιμοποιοῦν πρὸς τό συμφέρον τους. Ἀκούσαμε γιά κλοπές χρημάτων ἀπό πιστωτικές κάρτες, τούς κωδικούς τῶν ὁποίων ἔδωσαν παιδιά σέ «φίλους» τους σέ ἱστοσελίδες κοινωνικῆς δικτύωσης. Ἀκούσαμε περιπτώσεις σεξουαλικῆς παρενόχλησης καί ἐκμετάλλευσης, ἀφοῦ οἱ ἄγνωστοι «φίλοι» συμφώνησαν συ-

νάντηση-ραντεβού. Ἡ συμβουλὴ τῶν εἰδικῶν συμπυκνώνεται στή ρήση τοῦ Ἰουδαίου φιλόσοφου Φίλωνα: «*Πρέπει νά ἀποφεύγουμε τή φιλία μέ ἐκείνους πού μᾶς πλησιάζουν μέ ἀμφίβολη διάθεση*»³.

• «*Τά δικά μας, τοῦ γειτόνου μας*», λέει μία παροιμία. Θά πρέπει νά γνωρίζουμε ὅτι μέ κάθε ἐφαρμογή (πρόγραμμα, παιχνίδι, ἐρωτηματολόγιο-κουίζ) πού δεχόμαστε στό facebook, δίνουμε τή συγκατάθεσή μας ὥστε οἱ διάφορες ἐταιρεῖες καί οἱ διαχειριστές του νά παίρνουν τά προσωπικά δεδομένα μας καί νά τά χρησιμοποιοῦν ὅποτε θέλουν καί ὅπως κρίνουν. Ἔτσι, μόλις δημοσιεύσουμε μία φωτογραφία μας, αὐτή δέν ἀνήκει πλέον σέ ἐμᾶς, ἀλλά σέ ὅλο τόν κόσμο· μόλις ἀλλάξουμε μία λεπτομέρεια στό «προφίλ» μας, ἀμέσως συμπάσα ἡ ὑφήλιος ἀνθρωπότητα τή γνωρίζει· μόλις ἀποδεχθοῦμε νά παίξουμε ἕνα παιχνίδι, τὴν ἴδια στιγμή ὅλα μας τά στοιχεῖα (ὀνοματεπώνυμο, γενέθλια, «φίλοι», φωτογραφίες, σχολεῖο, περιοχὴ διαμονῆς καί ὅ,τι ἄλλο σημειώνουμε) ἀποθηκεύονται στίς

3. «*Φεύγειν δεῖ τὴν φιλίαν, ὅτινων ἀμφιβόλως ἢ διάθεσις*» (Φίλων). «*Μὴ κτήσῃ φίλον, ὃ μὴ πάντα πιστεύεις*», μὴν ἀποκτήσεις φίλο πού δέν τόν ἐμπιστεύεσαι πλήρως (Σέξτος).

βάσεις δεδομένων του facebook και άλλων εταιρειών ή κρατών. Διαβάσαμε στις εφημερίδες πώς όταν κάποιος έφηβος κοινοποίησε στο «προφίλ» του ότι είναι διακοπές με την οικογένειά του, κλέφτες τούς άδειασαν τό σπίτι. Γι' αυτό χρειάζεται μεγάλη προσοχή και να δημοσιεύουμε ελάχιστες πληροφορίες προσωπικών δεδομένων στο διαδίκτυο, ώστε να ελαχιστοποιούμε τον κίνδυνο υποκλοπής στοιχείων μας και εκμετάλλευσή τους από άλλους για τὰ συμφέροντά τους.

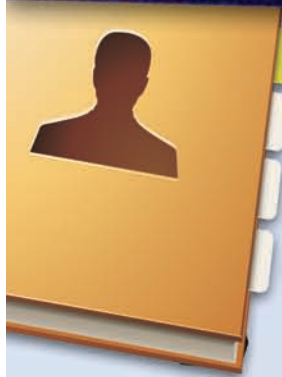
• **Καλλιέργεια του έγωισμού.** Είμαστε μάρτυρες μιὰς υποκουλτούρας που υποβάλλει πώς όσο περισσότερους «φίλους» έχει κανείς, τόσο κοινωνικό κύρος και αποδοχή διαθέτει. Όμως, αυτή η αληθοφάνεια δέν είναι τίποτε άλλο από ψευδαίσθηση δημοφιλίας και προδίδει προσπά-

θεια αυτοπροβολής. Είναι ψευδαίσθηση, επειδή πώς είναι δυνατόν νά έχει κάποιος 1000 φίλους; Μακάρι νά καταφέρουμε νά έχουμε ένα-δύο στή ζωή μας! Έπιπρόσθετα, πολλοί επιθυμούν νά αυξήσουν τά like τους, παρακινώντας τούς «φίλους» τους νά πατήσουν τή συγκεκριμένη επιλογή. Άκόμα, προσθέτουν πολλές φορές τό όνομά τους σάν έτικέττα (tag) σέ φωτογραφίες και έννημερώνουν συχνά τήν προσωπική τους κατάσταση. Αυτή η έπιδειξιomanία, σύμφωνα μέ τούς ειδικούς Ψυχολόγους, είναι ναρκισσιστική διαταραχή⁴.

Άπό μία ψηφιακή «φιλία» δέν έχεις απαιτήσεις

Η μεγαλύτερη συμφορά δέν είναι νά μᾶς υποκλέψουν προσωπικά δεδομένα ή νά μᾶς άδει-

4. Έρευνητές του Πανεπιστημίου του Ίλινόι μελέτησαν τίς συνήθειες που είχαν στό facebook 294 φοιτητές, επικεντρώνοντας σέ δύο στοιχεία ναρκισσιστικής συμπεριφοράς: τήν έπιδειξιomanία και τήν εκμετάλλευση των άλλων. Στήν έπιδειξιomanία συμπεριλαμβάνονταν ή έγωπάθεια, ή ματαιοδοξία και τό αίσθημα άνωτερότητας (βλ. άρθρο του Σπύρου Βοσινάκη και έπιμέλεια του Βαγγέλη Σιαφάκα). «Ο τρόπος μέ τον όποιο διαπαιδαγωγούνται τά παιδιά έστιάζει όλο και περισσότερο στό κομμάτι τής αυτό-έκτίμησης, στό πώς σέ βλέπουν οί άλλοι. Αυτή η μέθοδος διδασκαλίας προέρχεται άπό τίς ΗΠΑ και στό έπίκεντρο βρίσκεται τό άτομο» (Κάρολ Κρέγκ, Κοινωνικός Έπιστήμονας και έπικεφαλή του Κέντρου Αυτόπεποίθησης και Εϋζωίας).

άσουν τό σπίτι, αλλά όταν μᾶς κλέβουν τήν ἀλήθεια, ὅταν ἀπομείνουμε δίχως πραγματικές ἐμπειρίες καί καταντήσουμε χρῆστες πού διασκεδάζουμε μόνο μέ τήν κατανάλωση μυριάδων pixels. Ὁ τρανότερος κίνδυνος, λοιπόν, εἶναι νά παραμερίσουμε τήν ἀληθινή ζωή μας καί νά συνηθίσουμε τήν ψηφιακή ζωή, μέ τίς ψηφιακές σχέσεις, μέ τούς ψηφιακούς «φίλους». Ἄντί εὐωδιαστό ἀγριοτριαντάφυλλο ἀπό τόν ἀγρό, νά ἀνταλλάσσουμε διαδικτυακά ψηφιακό λουλούδι· ἀντί νά βρισκόμαστε μέ τούς στενοὺς ἀγαπημένους φίλους μας σέ μία μουσική συναυλία, ἀρκοῦμαστε νά στέλλουμε μαζικά, σέ ὄλους τούς ψηφιακούς «φίλους» μας, ἓνα ὀπτικογραφημένο τραγούδι ἀπό τό youtube· ἀντί γιά δροσιστικό παγωτό στήν παραλία, συμβιβάζομαστε νά στέλλουμε ὡς δῶρο στοὺς «φίλους» μας ψηφιακή εἰκόνα παγωτοῦ· ἀντί γιά ψυχαγωγική ἐκδρομή στό βουνό μέ τούς κολλητούς μας, νά πιέζουμε like σέ ἀναμνηστική φωτογραφία παλιᾶς ἐκδρομῆς. Αὐτό εἶναι τό καθημερινό ἔγκλημα πού γίνεται σέ κάθε νεανική

ψυχή: μᾶς κλέβουν τά ὄνειρα, μᾶς ληστεύουν τά ὠραιότερα χρόνια τῆς ζωῆς μας. Ἔχουμε τήν δυνατότητα νά κτίσουμε ἀχώριστες φιλίες, τρέχοντας, τραγουδώντας, ἀθλούμενοι, νά ἀποκτήσουμε τόσες ζωντανές ἐμπειρίες, νά μετατρέψουμε κάθε ὄνειρό μας σέ πραγματικότητα κι ὅμως, διαλέγουμε νά εἴμαστε φυλακισμένοι γιά ὄρες καί ἡμέρες στόν κυβερνοχώρο τοῦ πουθενά. Ἄφοῦ περάσουμε πολύ καιρό μαραμένοι, ἀδαιεῖς, ράθυμοι καί ἀποχαυνωμένοι, ξυπνοῦμε καί καταλαβαίνουμε ὅτι ὑπάρχει ὁ ἄλλος κόσμος, ὁ ἀληθινός, πού ἔχει ἀφή, ἦχους, τόπους, γεύσεις καί μυρωδιές! Ὅμως, χάσαμε πολύτιμο καιρό. Καταπνίξαμε ἑκατομμύρια στιγμές πληκτρολογώντας greeklish καί πιέζοντας like.

Θυμίζει λίγο τήν παραβολή τοῦ ἄσωτου υἱοῦ. Ἦταν ἄρχοντας, δημιουργημένος γιά τά ὑψηλά. Καί οἱ ἐπιλογές του τόν ὀδήγησαν νά βόσκει χοίρους, τόν κατάντησαν νά τρέφεται μέ ξυλοκέρατα πού, ὅμως, δέν τοῦ ἔδιναν τά ἀφεντικά του. Παρομοίως, κι ἐμεῖς εἴμαστε ἄρχοντες τῆς γῆς, δημιουργημένοι γιά νά ἀπολαμβάνουμε κάθε στιγμή τούς καρπούς, τά τοπία καί τούς

άνθρωπους της, αλλά κάποτε οι επιλογές μας μᾶς στέλνουν νά βόσκουμε κι ἔμεις χοίρους σέ ψηφιακές φάρμες καί νά τρεφόμεστε μέ ξυλοκέρατα σέ ψηφιακά ἔστιατόρια, πού δέν μᾶς δίνουν νά φᾶμε.

Ὁ νοῦς μπερδεύεται, φλερτάρει μέ τόν ψηφιακό ψευδοκόσμο καί παρασύρεται στήν εὐτελῆ ψευδοαπόλαυση πού τοῦ προσφέρει. Τέτοιος, λοιπόν, εἶναι ὁ πνευματικός κίνδυνος, ἀφοῦ τό σύστημα τοῦ διαδικτύου συμπαρασύρει τόν νοῦ καί μᾶς κατευθύνει ἀνεπαίσθητα νά συνηθίσουμε τίς σκιές, ἀντί τήν πραγματικότητα⁵. Κι ἄν κάποιος, παρασυρμένος ἀπό τόν ψευδοκόσμο αὐτό, ἀποφασίσει νά διαγράψει μία ἐπικίνδυνη φιλία πού ἔκαμε στή ζωή του, θά τρομάξει ὅταν δέν βρεθεῖ πουθενά

τό πλῆκτρο delete γιά νά σβήσει τήν ἐπαφή. Κι ὅταν ἕνας καταχρεωμένος σέ τοκογλύφους καί τζογαδόρους προσπαθήσει νά ξαναρχίσει τή ζωή του, θά ἀπελπιστεῖ σάν καταλάβει πώς δέν ὑπάρχει στό «μενού» ἐπιλογή γιά ἐπανεκκίνηση (restart)...

Ἐπειδή ὁ νοῦς κι ἡ συνείδηση παρασύρονται, χρειάζεται προσοχή. Ἄν χάσουμε τήν ἀντίληψη τῆς πραγματικότητας, ἄν ἀντικαταστήσουμε τόν νοῦ μας μέ τό σύστημα τοῦ facebook καί τή νοστορπία τοῦ ὑπαρκτοῦ κόσμου μέ τήν ὀρολογία τοῦ ψηφιακοῦ κόσμου, τότε θά βρεθοῦμε πρό τετελεσμένων γεγονότων μέ κατεύθυνση τήν καταστροφή. Θά βλέπουμε στόν φυσικό κόσμο πράγματα πού δέν ὑπάρχουν· θά λέμε «εἶναι φίλος μου», μᾶ δέν θά εἶναι ἀληθινός⁶. θά ζοῦμε μέ φαντάσματα καί θά βλέπουμε

5. «Δέν πρέπει ν' ἀγνοοῦμε ὅτι, ὅταν τό λογικό μέρος τῆς ψυχῆς αἰχμαλωτισθεῖ ἀπό τό ἄλογο, ἐμποδίζεται τότε νά ἐκτελεῖ τίς λειτουργίες του καί ἀσπάζεται στό ἔξῃς τή γνώση τοῦ ἀλόγου, ὥστε οὔτε τίς ὁρμές ἐκείνου νά ὑποτάσσει, οὔτε τίς πράξεις του νά ἐπιδοκιμάζει. Γιατί οἱ ψεύτικες δοξασίες δέν εἶναι γνῶμες τοῦ λογικοῦ, οὔτε οἱ ψεύτικοι στοχασμοί εἶναι ἀπό τίς σκέψεις τοῦ λογικοῦ μέρους· καθόσον δέν εἶναι κυριολεκτικά σκέψεις οἱ ψεύτικες σκέψεις» (Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Σχόλια εἰς τό περί θείων ὀνομάτων, Κεφάλαιο Δ', Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καί Ἀσκητικῶν, ΕΠΕ, τόμος 14 ΣΤ', σ. 162 - 165).

6. «Από μία ψεύτικη ἰδέα νομίζει αὐτός ὅτι ἔχει κάποιο ἀγαθό κι ὅτι ἔχει ἐνθωθεῖ μέ φιλία μ' αὐτόν πού συμφθεῖρεται μαζί του» (ὁ.π., σ. 162).

σκίες πού μέ έκπληξη θά ἀνακαλύπτουμε ὅτι τελικά οἱ πραγματικοί φίλοι δέν γίνονται τόσο εὐκόλα, ὅπως στό διαδίκτυο. Ἴσως, τό μάθημα αὐτό νά μᾶς κοστίσει κιόλας.

Δική μας ἀπομένει ἡ ἐπιλογὴ νά ἀπολαμβάνουμε μέ ὅλες μας τίς αἰσθήσεις ὅσα ὁ Θεός δημιούργησε ἢ νά ἀπολαμβάνουμε μερικές χιλιάδες pixels;

Ψηφιακός Χριστός

Μέσα σέ αὐτό τόν παραλογισμό κατά τόν ὁποῖο ὅλα ἀναλύονται καί ἐξηγοῦνται μέ pixels, like καί κλίκ, ὁ νεαρός Χριστιανός ἀδιαφορεῖ γιά τόν Χριστό ἢ ἔστω τοῦ δημιουργεῖται ἡ ψευδαίσθηση ὅτι εἶναι πιστός ὅταν κάνει like σέ κάποια φωτογραφία πού σχετίζεται μέ τήν χριστιανική πίστη. Νά ξεκαθαρίσουμε ὅτι ὁ Χριστός δέν εἶναι ψηφιακός-ψεύτικος. Διά μέσου τῶν αἰώνων, πολλές αἱρέσεις θεώρησαν καί θεωροῦν πῶς ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς δέν εἶναι πραγματικός Θεός καί πραγματικός ἄνθρωπος. Κήρυτταν ἀκόμη ὅτι τά θαύματα, τά Πάθη, ἡ Σταύρωση, ἡ Ἀνάσταση καί ἡ Ἀνάληψη εἶναι ἀπλῶς συμβολι-

σμοί, φανταστικά παραδείγματα πού ἀποσκοποῦν νά μᾶς διδάξουν κι αὐτά κάτι. Ἐμεῖς σήμερα πρέπει νά ξέρομε ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὑπαρκτό πρόσωπο, τέλειος Θεός καί τέλειος ἄνθρωπος. Κάθε ἔργο, διδασκαλία καί θαῦμα Του ἔγιναν στ' ἀλήθεια. Ὅπως δέν μποροῦμε νά ζήσουμε διαδικτυακά μία πραγματικὴ ζωντανή σχέση μέ ἕναν συμμαθητή φίλο μας, ὁμοίως κρίνεται ἀπίθανη ἡ συνάντηση καί ἡ ἐμπειρία μέ τόν Φίλο Χριστό. Ὁ Θεός δέν μᾶς ἀποκαλύπτεται στή φαντασία μας, ἀλλά πραγματικά· γιά τοῦτο μποροῦμε νά Τόν συναντήσουμε ὄχι ψηφιακά, ἀλλά λατρευτικά. «Ὁ Θεός δέν εἶναι Θεός νεκρῶν, ἀλλά ζωντανῶν, γιατί γι' αὐτόν ὅλοι εἶναι ζωντανοί»⁷.

Ψηφιακή σωτηρία: σύγχρονη παγίδα-πλάνη

Ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ Θεός δέν εἶναι ψηφιακός, οὔτε ἡ σωτηρία πού προσφέρει στό ἀνθρώπινο γένος εἶναι ψηφιακή. Ὁ πνευματικός ἀγώνας δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τά πολλά ἢ λιγότερα pixels πού ἀνεβάσαμε (upload) στό διαδίκτυο. Ὅταν λέει ὁ Χριστός

7. Λουκ. 20, 38.

«τούτο ποίει καί ζήση», δηλαδή αυτό κάμε καί θά ζήσεις, δέν αναφέρεται ἀσφαλῶς στά πολλά likes, ἀλλά στήν ἀγάπη πρὸς τόν Θεό καί τόν συνάνθρωπό μας⁸, κάτι γιά τό ὅποιο ἐπιμένει συχνά⁹. Ὁ Θεός ἔγινε ἄνθρωπος, γιά νά κάνει τόν ἄνθρωπο Θεό¹⁰ καί ὅλα αὐτά ἔμπρακτα, ζωντανά, ἀληθινά.

Ἄν πειστοῦμε ὅτι ἡ ιστοσελίδα κοινωνικῆς δικτύωσης εἶναι

ἕνας κόσμος πού μπορεῖ νά ικανοποιήσει κάθε ἀνθρώπινη ἀνάγκη μας γιά φιλία, συνεργασία καί πίστη, τότε σημαίνει πῶς χάσαμε τήν ικανότητα νά ἀντιλαμβανόμαστε καθετί τό ὑπαρκτό¹¹. Νά μὴν ψάχνουμε, λοιπόν, ὑποκατάστατα σωτηρίας. Ἔχουμε ἀληθινό Σωτήρα πού μᾶς δίνει τήν εὐκαιρία γιά ὄντολογική, ψυχοσωματική, πραγματική σωτηρία-ἀγιασμό.

8. «Ὁ δέ εἶπε πρὸς αὐτόν· ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; Πῶς ἀναγινώσκεις; Ὁ δέ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καί ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καί ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καί ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καί τόν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Εἶπε δέ αὐτῷ· ὀρθῶς ἀπεκρίθη· τούτο ποίει καί ζήση» (Λουκ. 10, 26 - 28). Δηλαδή: ὁ Ἰησοῦς τόν ρώτησε: «Ὁ νόμος τί γράφει;». Ἐκεῖνος ἀπάντησε: «Ν' ἀγαπᾶς Κύριο τόν Θεό σου μ' ὅλη τήν καρδιά σου καί μ' ὅλη τήν ψυχή σου καί μ' ὅλη τή δύναμή σου καί μ' ὅλο τόν νοῦ σου, καί τόν πλησίον σου, ὅπως τόν ἑαυτό σου». «Πολύ σωστά ἀπάντησες», τοῦ εἶπε ὁ Ἰησοῦς, «αὐτό κάμε καί θά ζήσεις».

9. «Αὕτη ἐστίν ἡ ἐντολή ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τίς τήν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε, ἐάν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν» (Ἰωάν. 15, 12 - 14), δηλαδή αὐτή εἶναι ἡ δική μου ἐντολή: νά ἀγαπᾶτε ὁ ἕνας τόν ἄλλον, ὅπως ἐγὼ σᾶς ἀγάπησα. Κανείς δέν ἔχει μεγαλύτερη ἀγάπη ἀπὸ ἐκεῖνο πού θυσιάζει τή ζωὴ του γιά χάρι τῶν φίλων του. Ἐσεῖς εἶστε φίλοι μου, ἂν κάμετε αὐτά πού σᾶς παραγγέλλω.

10. «Αὐτός γάρ ἐννῆθρόπησεν, ἵνα ἡμεῖς θεωποιηθῶμεν» (Μεγάλου Ἀθανασίου, Λόγος περὶ τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου καί τῆς διὰ σώματος πρὸς ἡμᾶς ἐπιφανείας Αὐτοῦ, PG 25, 192B), δηλαδή Αὐτός ἔγινε ἄνθρωπος ὥστε ἡμεῖς νά θεωποιηθοῦμε.

11. «Αὐτά καθ' ἑαυτὰ τά σύμβολα δέν ταυτίζονται μέ τή φύση-πραγματικότητα τους. Ὅποιος, λοιπόν, ἐπιμένει-προσκολλᾶται στά σύμβολα τοῦ νόμου, δέν μπορεῖ (χάνει τήν ικανότητα) νά δεῖ τή φύση τῶν ὄντων σύμφωνα μέ τό λόγο καί νά προσέξει τούς λόγους πού ὁ δημιουργὸς ἔθεσε στά ὄντα, ἐξαιτίας τῆς διαφορᾶς τῶν συμβόλων πρὸς τή φύση τῶν ὄντων» (Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Κεφάλαια Θεολογικά καί Οἰκονομικά, Ἑκατοντάς Ε', ΕΠΕ, τόμος 15 Δ', σ. 272).

Τί κάνουν οί πραγματικοί φίλοι στή ζωή μας;

Ὡς φίλοι παίζουμε σημαντικό ρόλο στή ζωή τῶν ἄλλων. Στήν εὐτυχία τούς συνεορτάζουμε, στή λύπη τούς πλησιάζουμε γιά νά τούς συμπαρασταθοῦμε¹², στήν ἐπιτυχία τούς σύν-χαίρουμε, στήν ἀνάγκη τούς βοηθοῦμε¹³, στήν ἀγαθή πράξη τούς συντρέχουμε, στήν ἁμαρτία τούς ἐπιτιμοῦμε αὐστηρά¹⁴. Θέλουμε πάντα τήν πρόοδό τους πρὸς τό καλό καί νιώθουμε ὅ,τι νιώθουν ἐκεῖνοι, χωρὶς νά ζηλεύου-

με τή χαρά καί δίχως νά ἀποφεύγουμε τόν πόνο τους. Ἐπιλέγουμε αὐτούς πού θεωροῦμε καλύτερους¹⁵ καί ἀπολαμβάνουμε τή συναναστροφή μαζί τους¹⁶. Οἱ πραγματικοί φίλοι εἶναι γιά κάθε στιγμή, γιά πάντα¹⁷, δέν συνδέονται καί ἀποσυνδέονται (λές καί εἶναι σέ δίκτυο), δέν εἶναι a la carte.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης γράφει: «*Εάν κάποιος θέλει νά διαπιστώσει τή φιλία του πρὸς τόν ἀδελφό του καί κυρίως τήν ἀγάπη του, ἄς λάβει τή διαβε-*

12. «*Νά θεωρεῖς δικά σου τά ἀτυχήματα τῶν φίλων σου καί νά μεταδίδεις σ' αὐτούς τά δικά σου εὐτυχήματα*» (Κλεΐταρχος).

13. «*Ἡ ἀληθινή φιλία ζητεῖ τρία κυρίως πράγματα: τήν ἀρετή ὡς ἀγαθό, τή συνήθεια ὡς εὐχάριστο καί τήν ἀνάγκη (χρησιμότητα) ὡς ἀπαραίτητη. Γι' αὐτό πρέπει, ἀφοῦ ἀποφάσισε νά τόν ἀποδεχτεῖ καί νά χαιρεται, ὅταν εἶναι μαζί του, καί ὅταν τόν χρειαστεῖ νά τόν ἔχει στή διάθεσή του*» (Ἰσοκράτης). «*Ὁ καλός ὁ φίλος στήν ἀνάγκη φαίνεται*» (Ἑλληνική Παροιμία).

14. «*Ὅπως δέν μισεῖς τή μέλισσα γιά τό κεντρί της, ἀλλά τή φροντίζεις γιά τόν καρπό της, ἔτσι καί τόν φίλο σου μὴν τόν ἀποστραφεῖς γιά ἐπίπληξη πού σου ἔκανε, ἀλλά νά τόν ἀγαπᾶς γιά τή φιλία του*» (Κάτωνας).

15. «*Νά κάμνεις φίλους ὄχι τούς εὐχάριστους στή συντροφιά, ἀλλά τούς ἄριστους*» (Πλούταρχος).

16. «*Αὐτός εἶναι ὁ θεσμός τῆς σύμφωνης μέ τόν νόμο φιλίας: τό νά γίνονται κοινά τά πράγματα ἐκείνων πού ἀγαπᾶμε. Καί αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης (...) ἔλεγε στούς μαθητές του: "Ὁ φίλος τοῦ νυμφίου, πού στέκεται καί τόν ἀκούει, νιώθει μεγάλη χαρά γιά τή συνομιλία πού ἔχει μέ τόν νυμφίο"*» (Ἀντιόχου Μοναχοῦ, *Πρὸς Εὐστάθιον, Λόγος ΝΘ', Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καί Ἀσκητικῶν, τόμος 13 Δ', ΕΠΕ, σ. 236*).

17. «*Εἰς πάντα καιρόν φίλος ὑπαρχέτω σοι, ἀδελφοί δέ ἐν ἀνάγκαις χρήσιμοι ἔστωσαν· τούτου γάρ χάριν γεννῶνται*» (Παροιμίες 17, 17), δηλαδή ὁ φίλος σου βρίσκεται στά πάντα καί οἱ ἀδελφοί γεννῶνται γιά νά σοῦ εἶναι χρήσιμοι στίς ἀνάγκες σου.

βαίωση από αυτό: από τό ἄν βλέπει τόν ἑαυτό του νά πενθεῖ γιά τά σφάλματα τοῦ ἀδελφοῦ του καί ἄν ἐπίσης χαίρεται γιά τήν πρόοδο καί τά χαρίσματα ἐκείνου»¹⁸.

Τί κάνουν οἱ διαδικτυακοί «φίλοι» στό facebook;

- Ἐπικοινωνοῦν, ἐάν καί ἐφόσον βροῦν wi-fi.
- Ἀπαντοῦν στό μήνυμά σου, ἅμα θέλουν· ἅμα δέν θέλουν, ὄχι.
- Μοιράζονται μαζί σου μουσικές καί εἰκόνες, ὅλα ἀνέξοδα καί ἀκοπίαστα.
- Ὅ,τι κάνεις τό ἐπαινοῦν (like), ἐνῶ δέν διαφωνοῦν ποτέ (δέν ὑπάρχει ἐπιλογή dislike).
- Σοῦ γράφουν κομπλιμέντα γιά τό καινούργιο μπλουζάκι, σκουφάκι ἢ χτένισμα (new look). Σοῦ προσφέρουν ψηφιακά λεφτά ἢ περιποιοῦν τόν ψηφιακό κῆπο σου. Ὅλα εἰκονικά.

Τί δέν κάνουν οἱ διαδικτυακοί «φίλοι» στό facebook;

- Δέν σοῦ μιλοῦν, ἀλλά σοῦ γράφουν. Μέ ἄλλα λόγια, ἔχεις

μαζί τους ἀλληλογραφία.

- Δέν σοῦ κτυποῦν τόν ὄμο ἐνθαρρυντικά.
- Δέν σοῦ σκουπίζουν τό δάκρυ, ὅταν πονᾶς.
- Δέν σοῦ σφίγγουν τό χέρι γιά νά σέ συγχαροῦν.
- Δέν σοῦ δανεῖζουν χρήματα ἄν τούς πεῖς ὅτι ἔχεις ἀνάγκη.
- Δέν σέ φιλοῦν στό μάγουλο γιά νά σοῦ εὐχηθοῦν.

Ἀπό μία τέτοια «φιλία» δέν μπορεῖς νά ἔχεις καμιά ἀπαίτηση. Οἱ «φίλοι» σου δέν εἶναι δίπλα σου ὅποτε τούς χρειαστεῖς.

Ἄς θυμηθοῦμε τό ἀγιογραφικό περιστατικό στή Βηθεσδά, ὅπου ὁ Ἰησοῦς θεράπευσε τόν ἐπί τριανταοκτώ χρόνια παράλυτο ἄνδρα. Ἐκεῖ στή δεξαμενή τῆς προβατικῆς πύλης βρισκόταν πλῆθος ἀσθενῶν (ἐνδεχομένως καί τῶν συγγενῶν τους) πού περιέμεναν τόν σταλμένο ἐκ Θεοῦ Ἄγγελο νά ἐμφανιστεῖ γιά νά ταράξει τά νερά· Ὁ πρῶτος πού προλάβαινε νά μπεῖ στό νερό, ἔβρισκε τήν ὑγεία του. Τό τραγικό τῆς ὑπόθεσης εἶναι πῶς

18. Κλίμαξ, Περὶ ὑπακοῆς, Λόγος Δ', Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καί Ἀσκητικῶν, ΕΠΕ, τόμος 16, σ. 116.

μέσα σέ ἐκείνη τήν πολυκοσμία (στίς πέντε στοές τῆς δεξαμενῆς) ὁ παράλυτος ἐκφράζει μέ πικρία τό παράπονό του: «Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω...»¹⁹. Μά πῶς νά ἔχει ἕναν δικό του ἄνθρωπο, φίλο του, ὅταν κατά κανόνα ὄλοι κοιτάζουν τό συμφέρον τους; Καί στίς ἡμέρες μας ἀκόμα, ἂν δέν εἴμαστε πρῶτα ἑμεῖς φίλοι γιά τούς ἄλλους, αὐθόρμητα καί καθημερινά, πῶς θά μᾶς ἐμπιστευτοῦν; Ἀνάμεσα στό καθημερινό πολύ πλῆθος πού συναναστρεφόμαστε, ἐπιλέγουμε τούς ἀνθρώπους μας καί γινόμαστε φίλοι στενοί καί καρδιακοί. Ἔτσι, θά τολμοῦμε ἀνά πάσα στιγμή, νά ποῦμε μέ σιγουριά «ἔχω ἄνθρωπον»!

Μία πρόταση ζωῆς

Ἡ Ἐκκλησία μᾶς προτείνει μία ἐπανάσταση. Νά βρεθοῦμε ἀπέναντι σέ ὅ,τι προσπαθεῖ νά μᾶς σκλαβώσει. Νά ἀγωνιστοῦμε, ὥστε νά εἴμαστε ξύπνιοι καί ἔξυπνοι, μὴν μᾶς ἀποκοιμήσει κανένας μέ τά ψέματα, τίς κολακεῖες καί τά παιχνίδια του. Νά εἴμαστε συνέχεια σέ ἐγρήγορση

γιά νά μὴν ναρκώσουμε τόν νοῦ μας μέ ψευδαισθήσεις πού μᾶς πλασάρονται ὡς μόδα. Νά ἀντιπαλεύουμε τήν πνευματική ἀποχαλύνωση, πού μέ τί μέθοδο τῆς ὑποβολῆς μᾶς ψιθυρίζει «διασκέδαση, διασκέδαση, διασκέδαση», γιά νά ξεχάσουμε πῶς ἔχουμε ἰδανικά γιά τά ὁποῖα ἔχουμε ἀνάγκη νά ἀγρυνοῦμε. «Γι' αὐτό χρειάζεται ἀνδρεία καί ἀγῶνας καί διαρκῆς ἀθλητική ἀντίσταση, πού νά ἀπλώνεται στή διάνοιά μας, νά ἀντιπαρατάσσεται σ' ὅλες τίς ἐπιδρομές καί νά μὴν ὑποχωρεῖ. Καί σύ ὁ πιστός νά μὴν ἀγνοεῖς τή θέση σου, οὔτε νά συμπαρασύρεσαι στή ματαιότητα τῶν πολλῶν, ἀλλά στή σκιώδη ζωὴ νά ἀντιτάσσεις σκιά, καί ἔτσι νά τήν προσπερνᾷς σάν σκιά πού τρέχει. Γίνε γνωστικός πολίτης τοῦ μελλοντικοῦ κόσμου (τοῦ Θεοῦ), ἀποδεχόμενος τή φιλία πρὸς αὐτόν ἀπό τώρα, ὥστε, ὅταν φτάσεις ἐκεῖ, νά μὴν ἀγνοηθεῖς ὡς ξένος, ἀλλά νά γίνεις δεκτός ὡς φίλος καί νά τιμηθεῖς ὡς πολίτης»²⁰.

19. Ἰωάν. 5, 7.

20. Νείλου Μοναχοῦ, Λόγος Ἀσκητικός καί Πολυμερής, Κεφ. Α', Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καί Ἀσκητικῶν, ΕΠΕ, τόμος 11 Γ', σ. 165.

Φιλία πραγματική

Ής ξεχωρίσουμε, λοιπόν, τήν ἐπικίνδυνη, ἐπίπλαστη καί προσωρινή «φιλία» ἀπό τήν ἀληθινή καί παντοτινή. Τελικά, ἡ διαδικτυακή «φιλία» δέν κάνει γιά ἔξυπνους ἀνθρώπους, διότι εἶναι φτηνή, περιορισμένη καί λειψή. Ἡ ψηφιακή «φιλία» ἱκανοποιεῖ στιγμιαία ἀνθρώπους χωρίς κανένα βᾶθος καί εὐαισθησία. Ἡ φιλία εἶναι θεσμός πού ἐνώνει ἀνθρώπους πραγματικά, εἶναι ζωντανή σχέση, ἀληθινές ἐμπειρίες, πράξεις, κινήσεις καί λόγια. Εἴμαστε φίλοι ὅταν ἐνδιαφερόμαστε γιά τόν ἄλλο, τοῦ ἀφιερώνουμε χρόνο, τοῦ δίνουμε ὅ,τι μᾶς ἀνήκει καί μᾶς δίνει ὅ,τι τοῦ ἀνήκει. Θυσιάζουμε ὅλα καί θυσιάζομαστε ὀλόκληροι γι' αὐτόν. Στήν πραγματική φιλία ἔχουμε κοινές πραγματικές ἐμπειρίες· συναντιόμαστε σέ τόπο φυσικό καί ἀπολαμβάνουμε τήν παρέα μας ὡς δῶρο τοῦ Θεοῦ. Οἱ φίλοι μοιραζόμαστε ὅσες αἰσθήσεις διαθέτουμε: βλέ-

πουμε, ἀκοῦμε, ἀγγίζουμε, γεύομαστε καί μυριζόμαστε ὅσα βρῖσκονται τριγύρω μας στήν κοινή συντροφιά. Αὐτό πού διαφοροποιεῖ τούς «φίλους» ἀπό τούς φίλους εἶναι ἡ μεταξύ τους ἐπαφή. Οἱ πρῶτοι ἐπικοινωνοῦν μέ τό πληκτρολόγιο καί συναντῶνται μέ τή μορφή pixels, ἐνῶ οἱ δεῦτεροι ἐπικοινωνοῦν μέ ὅλες τίς δυνατότητες πού μᾶς χάρισε ὁ Δημιουργός, μέ τό βλέμμα, τό γέλιο, τή χειραψία, τήν ἀκοή καί τό συναίσθημα.

Ής προβληματιστοῦμε, λοιπόν, μήπως ἡ ἀδιάκριτη καί ἀπεριόριστη ἐνασχόλησή μας μέ τούς «φίλους», μᾶς ὀδηγεῖ μακροπρόθεσμα στήν ἀπομάκρυνση ἀπό τούς πραγματικούς μας φίλους. Μήπως ἀποσπᾶται ἡ προσοχή μας ἀπό στόχους ζωῆς πού ἔχουμε; Μήπως οἱ «φίλοι» ἐμποδίζουν τήν ἐνίσχυση τῆς φιλίας μας μέ τόν Χριστό διά τῆς προσευχῆς καί τῆς λατρείας;

Οἱ ἀπαρχές τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας

Χρίστου Χατζημιχαήλ
Δρος Φαρμακευτικῆς - Θεολόγου

Μέρος Δ΄

Ὁ Ἀπόστολος Τυχικός

Συνεχίζοντας τὴν ἀναφορά
μας στὶς ἅγιες μορφές τῶν
πρώτων χριστιανικῶν χρόνων
στὴν Κύπρο θὰ ἀναφερθοῦμε
στό παρὸν ἄρθρο στὸν Ἀπό-
στολο Τυχικό.

Ὁ Ἅγιος Τυχικός, ἂν καὶ δέν
ἔχει κυπριακὴ καταγωγὴ, συνέ-
δεσε τὴ ζωὴ του μέ τὴν Κύπρο,
στὴν ὁποία ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν
Ἀπόστολο Παῦλο πρὸς ἐπιτέ-
λεση ἀποστολικοῦ ἔργου. Δέν
εἶναι ἀπόλυτα σίγουρο ὅτι ἀνή-
κει στὸν κύκλο τῶν Ἑβδομή-
κοντα Ἀποστόλων, ἀλλά, κάλ-
λιστα, θεωρεῖται ἄξιος τῆς ἐπω-
νυμίας τοῦ Ἀποστόλου, ἀφοῦ
ἔζησε καὶ ἔδρασε κατὰ τοὺς
ἀποστολικούς χρόνους καὶ συγ-
κεκρωμένα ἀπετέλεσε στενὸ συ-
νεργάτη τοῦ Ἀποστόλου Παύ-
λου. Ἐπιπρόσθετα, ἐπιτέλεσε μέ
τὸν λόγο καὶ τὰ ἔργα τοῦ δρᾶ-

σι Ἀποστόλου, εὐαγγελισμό
ἐθνῶν, καὶ παράλληλα μέ τό
παράδειγμά του δίδασκε τὴν ὁδὸ
τοῦ ἁγιασμοῦ. Ἄνθρωπος τῆς
ἀγάπης, τῆς πίστεως, τῆς διακο-
νίας, τῆς ὑπακοῆς, δόθηκε ὀλο-
κληρωτικὰ στὸν Θεό. Ἀγκαλία-
σε μέ ζῆλο θερμό τό ἱερό
καθῆκον, στό ὁποῖο προσκλή-
θηκε καὶ ἐλεύθερα σήκωσε τὸν
σταυρό τῆς ἀποστολικῆς μαρ-
τυρίας.

Καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἔφεσο
τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀσπά-
σθηκε τὸν Χριστιανισμό μέσω
τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τοῦ
ὁποίου καὶ ἔγινε μαθητής, ἀλλά
συνάμα συνεργάτης καὶ συνοδός.
Ὁ Ἅγιος Τυχικός ἀναφέρεται γιὰ
πρῶτη φορά στὶς Πράξεις τῶν
Ἀποστόλων ὡς συνοδός (προ-
πομπός) τοῦ Ἀποστόλου Παύ-
λου κατὰ τό ταξίδι του ἀπὸ τὴ

Μακεδονία στην Ασία. Τό ταξίδι αυτό πραγματοποιήθηκε πρίν τό τέλος τῆς τρίτης ἀποστολικῆς περιοδείας (μεταξύ του 52 καί 56 μ.Χ.). Ὁ Ἅγιος Τυχικός μαζί μέ ἄλλους Ἀποστόλους προπορεύτηκαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καί τόν περιέμεναν στήν Τρωάδα, ὅπου ἔμειναν (ὅταν ἔφθασε ἐκεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μέ ἄλλους συνεργάτες του) γιά ἑπτά ἡμέρες. Κατά τήν παραμονή τους στήν Τρωάδα, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔκανε τό μεγάλο θαῦμα τῆς ἀνάστασης τοῦ μικροῦ Εὐτυχου. «*Συνείπετο δέ αὐτῷ ἄχρι τῆς Ἀσίας Σώ-*

πατρος Βεροιαῖος, Θεσσαλονικέων δέ Ἀρίσταρχος καί Σεκουνδος, καί Γάιος Δερβαῖος καί Τιμόθεος, Ἀσιανοί δέ Τυχικός καί Τρόφιμος. Οὗτοι προελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν Τρωάδι» (Πράξ. 20, 4 - 5).

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀναφέρει τόν Ἅγιο Τυχικό σέ κάποιες ἀπό τίς ἐπιστολές του. Οἱ ἀναφορές αὐτές πού ἀναδεικνύουν τή μεγάλη ἱεραποστολική δράση τοῦ Ἁγίου Τυχικοῦ εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

α) Στήν Πρὸς Κολασσαεῖς Ἐπιστολή, ὅπου χαρακτηρίζεται ὡς ἀδελφός ἀγαπητός, πιστός συνεργάτης καί δοῦλος τοῦ Κυρίου: «*Τά κάτ' ἐμέ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικός ὁ ἀγαπητός ἀδελφός καί πιστός διάκονος καί συνδοῦλος ἐν Κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτό τοῦτο, ἵνα γνῶ τά περὶ ὑμῶν καί παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καί ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὃς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωριούσι τά ᾧδε»* (Κολ. 4, 7 - 9).

β) Στήν Πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολή ἐπαναλαμβάνεται ὁ χαρακτηρισμός τοῦ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ καί ἐπιπρόσθετα δηλώνεται ὅτι ὁ Ἅγιος Τυχικός

εἶναι πιστός διάκονος ἐν Κυρίῳ, ὁ ὁποῖος ἀπεστάλη ἀπό τόν Ἀπόστολο Παῦλο, γιά νά πληροφορήσει τούς Χριστιανούς στήν Ἔφεσο τά νέα του Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν καί νά ἐνισχύσει τίς καρδιές τους: «*Ἴνα δέ εἰδῆτε καί ὑμεῖς τά κατ' ἐμέ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικός ὁ ἀγαπητός ἀδελφός καί πιστός διάκονος ἐν Κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτό τοῦτο, ἵνα γνῶτε τά περὶ ἡμῶν καί παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν*» (Ἐφεσ. 6, 21 - 22).

γ) Στήν Πρὸς Τιμόθεο Β' Ἐπιστολή ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πληροφορεῖ τόν μαθητή του ὅτι ἀπέστειλε τόν Ἅγιο Τυχικό στήν Ἔφεσο: «*Τυχικόν δέ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον*» (Β' Τιμ. 4, 12).

δ) Στήν Πρὸς Τίτον Ἐπιστολή ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐνημερώνει τόν Ἀπόστολο Τίτο ὅτι θά τοῦ στείλει τόν Ἀρτεμᾶν ἢ τόν Τυχικόν καί τόν καλεῖ νά συναντηθοῦν στή Νικόπολη, ὅπου θά διέμενε κατὰ τόν χειμῶνα: «*Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρὸς σέ ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς μέ εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γάρ κέκρικα παραχειμαῖσαι*» (Τίτ. 7, 12).

ε) Στήν Πρὸς Κορινθίους Β'

Ἐπιστολή ὁ Ἀπόστολος Παῦλος σημειώνει ὅτι στέλνει στούς Χριστιανούς τῆς Κορίνθου τόν Ἀπόστολο Τίτο μαζί μέ ἕναν ἄλλο ἀδελφό, ὁ ὁποῖος δοκιμάστηκε κατ' ἐπανάληψη καί χαρακτηρίζεται ὡς σπουδαῖος. Ὁ ἀδελφός αὐτός εἶναι ὁ Ἅγιος Τυχικός. «*Συνεπέμψαμεν δέ αὐτοῖς τόν ἀδελφόν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δέ πολὺ σπουδαιότερον πεποιθήσει πολλή τῆ εἰς ὑμᾶς*» (Β' Κορ. 8, 22).

Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 59 - 61 μ.Χ., καί ἐνῶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἦταν φυλακισμένος γιά πρώτη φορά στή Ρώμη, τόν ἐπισκέφθηκε ὁ Εὐαγγελιστής Μάρκος. Ἐκεῖ, ἀσφαλῶς, ὁ Εὐαγγελιστής Μάρκος θά ἐνημέρωσε τόν Ἀπόστολο Παῦλο γιά τόν μαρτυρικό θάνατο τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα, μετά τήν κοίμηση τοῦ ὁποῖου δέν ὑπῆρχε ἄλλος Ἀπόστολος στό νησί, γιά νά συνεχίσει τόν εὐαγγελισμό. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀπέστειλε τότε στήν Κύπρο τόν Ἅγιο Τυχικό, τόν Ἅγιο Ἐπαφρά καί ἄλλους συνεργάτες του, μέ ὁδηγίες ὅπως ἔλθουν σέ ἔπαφά μέ τόν Ἅγιο Ἡρακλεῖδιο.

Ὁ Ἅγιος Ἡρακλείδιος κατέστησε Ἐπίσκοπο Πάφου τόν Ἐπαφρά καί Ἐπίσκοπο Νεαπόλεως (Λεμεσοῦ) τόν Τυχικό καί συνελήσθη ἔτσι ὁ ἐκχριστιανισμός τοῦ νησιοῦ. Ὁ Ἅγιος Τυχικός ἐργάστηκε μέ ζήλο καί ἀφοσίωση καί ἐκπλήρωσε τήν ἀποστολή του.

Ἀργότερα, ὁ Ἅγιος πῆγε στή Ρώμη γιά νά συμπαρασταθεῖ στόν γιά δεύτερη φορά φυλακισμένο Ἀπόστολο Παῦλο (64 - 68 μ.Χ.) καί ἔμεινε κοντά τοῦ μέχρι τό μαρτυρικό τέλος τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν (ἐπί αὐτοκράτορα Ρώμης Νέρωνα). Σύμφωνα μέ τήν Ἐκκλησιαστική Παράδοση, ὁ Ἅγιος Τυχικός, μετά τό μαρτύριο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἦλθε στήν Ἐφεσο, ὅπου ἔγινε Ἐπίσκοπος στήν Ἰωνία. Ἐκεῖ παρέμεινε μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς του, τό ὁποῖο φαίνεται πώς ἦταν εἰρηνικό. Ἡ ἱερή του μνήμη ἐορτάζεται τήν 8η Δεκεμβρίου μαζί μέ ἄλλους Ἀποστόλους ἀπό τόν κύκλο τῶν Ἑβδομήκοντα.

Ἱεροί Ναοί πρὸς τιμὴ τοῦ Ἁγίου Τυτικοῦ στήν Κύπρο ὑπάρχουν: α) στήν περιοχή τῆς ἔσω Γαλάτας (ἀνοικοδομήθηκε δίπλα ἀπό τά εἱρεῖπια τοῦ ὁμο-

νόμου ἀρχαίου ναοῦ), β) στό χωριό Μέσανα τῆς ἐπαρχίας Πάφου, ὅπου καί ἐκεῖ ὑπῆρχε ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων παλαιός ἀντίστοιχος Ἱερός Ναός.

Στήν πρώτη περίπτωση, ἡ περιοχὴ τῆς Γαλάτας φαίνεται ὅτι βρισκόταν πλησίον τῆς Λαμπαδούς, τῆς περιοχῆς ἀπὸ τὴν ὁποία καταγόταν ὁ Ἅγιος Ἡρακλείδιος καί ἀπὸ τὴν ὁποία πέρασαν οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος, Βαρνάβας καί Μάρκος. Ἡ σύνδεση τοῦ Ἁγίου Τυτικοῦ μέ τόν Ἅγιο Ἡρακλείδιο ἔχει προαναφερθεῖ. Ὁ νέος Ἱερός Ναός στή Γαλάτα θεμελιώθηκε στίς 8 Δεκεμβρίου 2002.

Στή δεύτερη περίπτωση, ἡ τιμὴ στόν Ἅγιο Τυτικό ἀποδιδόταν στά Μέσανα ἀπὸ πολύ παλιά καί ἀνοικοδομήθηκε ἐκεῖ νέος Ἱερός Ναός μεταξύ τῶν ἐτῶν 1908 - 1910. Ἡ ὑπόδειξη ποῦ θά κτιζόταν ὁ νέος Ναός ἔγινε μέ θαυμαστό τρόπο. Ὁ ναός ἐγκαινιάστηκε τό 1944 ἐπὶ Μητροπολίτου Πάφου Λεοντίου Γ'. Ἐντούτοις, θά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ὑπάρχει ἡ πιθανότητα ὁ ἀρχαῖος Ἱερός Ναός τοῦ Ἁγίου Τυτικοῦ στά Μέσανα νά τιμᾶ διαφορετικὸ πρόσωπο ἀπὸ τόν Ἀπόστολο Τυχι-

κό. Ὑπάρχει, δηλαδή, ἡ ἄποψη ὅτι ὑπάρχει καί ἄλλος Ἅγιος Τυχικός, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε στό χωριό Μέσανα τῆς Πάφου. Τό Ρωμαϊκό Μαρτυρολόγιο (Acta Sanctorum, 19 Φεβρουαρίου, στ. 126 c) ἀναφέρει τόν Ἅγιο Τυχικό ὡς τέκνο τῆς Πάφου καί ὅτι ἦταν Ἐπίσκοπός τῆς Πάφου καί ὄχι τῆς Νεάπολης. Ἐπίσης, ὁ Κύπριος Χρονικογράφος Ἀρχι-

μανδρίτης Κυπριανός τόν ἀναφέρει ὡς Ἐπίσκοπό τῆς Πάφου.

Ἀρχαῖες τοιχογραφίες τοῦ Ἁγίου Τυχικοῦ ὑπάρχουν στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Σωζομένου στή Γαλάτα καί στήν Παναγία τῆς Ἀσίνου, ἐνῶ φορητή εἰκόνα τοῦ 14ου αἰώνα πού εἰκονίζει τόν Ἅγιο Τυχικό καί τόν Πρωτομάρτυρα Στέφανο, βρίσκεται στήν Ἱερά Μητρόπολη Μόρφου.

Ἀπολυτίκιο Ἀποστόλου Τυχικοῦ

(Ποίημα Χ. Παπαδοπούλου)

Τοῦ Παύλου μαθητής καί ἀκόλουθος
«ὑπάρχων, τόν καλόν ἀγώνα τῆς πίστεως
χαίρων ἠγωνίσω, ὑμῶν ἀληθείας τόν
πυρσόν καί ἔθνεσι παρέχων φωτισμόν. Διά τοῦτο,
Πανσεβάσμιε Τυχικέ, τιμῶντες σέ νῦν βοῶμεν.
Χαῖρε Χριστοῦ, ᾧ σκεῦος ἐκλεκτόν, χαῖρε Θεοῦ
ἀπόστολε· ᾧ καί πρέσβευε δωρήσασθαι πᾶσι τήν
λύτρωσιν».

Βιβλιογραφία

1. Παπαχριστοφόρου Μακαρίου, *Τυχικῶ τῷ Ἀποστόλῳ*, Γαλάτα 2006.
2. Κατπαῖ Δημητρίου, *Οἱ ἐν Κύπρῳ διαλάμπαντες Ἅγιοι*, Κύπρος 1996.
3. <http://mesanacyprus.blogspot.com/>.
4. <http://www.impaphou.org/ApostTuxiko.aspx>.

Μεγάλα ιστορικά γεγονότα

μέ βάση τό ἔργο τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλειστοῦ

Σάββα Παρῆ
Θεολόγου

Εἰσαγωγή

Ὁ Ἐγκλειστος ἅγιος Νεόφυτος ἔζησε τό 1134 - 1219 σέ μία πολύ ταραχώδη καί δύσκολη καμπή, τόσο τῆς κυπριακῆς ἱστορίας ὅσο καί τῆς Ρωμανίας (Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας). Τήν ἐποχή αὐτή χαρακτηρίζουν βαθύτατες ἀλλαγές: πολιτικές, στρατιωτικές, οἰκονομικές καί κοινωνικές¹. Στήν Κύπρου γίνονται πολλές ταραχές, καί λεπλασίες καί τό νησί ὑφίσταται μακροχρόνια ξενοκρατία, ἡ ὁποία τό ὀδήγησε σέ μία περίοδο ἐσωτερικῆς ἀπο-

σύνθεσης καί διάβρωσης. Ἡ σκληρή φορολογία, ἡ κακή διακυβέρνηση, ἡ οἰκονομική ἐκμετάλλευση καί ἡ ἠθική πτώση ὑπῆρξαν τά κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς ἐποχῆς. Ἀποκορύφωμα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἦταν ἡ κατάληψη τῆς Κύπρου ἀπό τοῦς Λατίνους καί ἡ ἔναρξη τῆς Φραγκοκρατίας στήν Κύπρου.

Τήν κατάσταση αὐτή ποῦ δημιουργεῖται, σπεύδει ὁ Ἅγιος νά τήν περιγράψει μέσα ἀπό τό ἔργο του «Περί τῶν κατά χώραν Κύπρου σκαιῶν», θέλοντας ἔτσι

1. Ἐλένης Γλύκατζερ-Ἀρβελέρ, «Ὁ ἅγιος Νεόφυτος καί ἡ ἐποχή του», Πρακτικά Α΄ Διεθνoῦς Συνεδρίου. Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος. Ἱστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Ἐγκλειστρωτικά Ἀνάλεκτα 1, ἔκδ. Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σ. 108.

νά δείξει «τὴν ἐνεστῶσαν δυσχέρειαν τῶν πραγμάτων»². Στὸ ἔργο αὐτὸ ὁ ἅγιος Νεόφυτος ἀναφέρεται στὴν πλέον δραματική δωδεκαετία τῆς ἱστορίας τῆς Κύπρου τοῦ 12ου αἰώνα· «εἶργει δέ καὶ ἡμᾶς δώδεκα χρόνους ἤδη νεφέλη καὶ ὀμίχλη ἀλλεπαλλήλων δεινῶν τῶν τῆ χώρα συμβεβηκότων»³.

Παρ' ὄλο πού ὁ Ἅγιος ποτὲ δέν εἶχε φύγει ἀπὸ τὴν Ἐγκλεί-

στρα του, εἶχε ὅμως πλήρη εἰκόνα τῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς του, γι' αὐτὸ καὶ τὰ κατέγραψε. Οἱ πληροφορίες του εἶναι καὶ ἀκριβεῖς καὶ σημαντικές γιὰ τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τὸν καθιστοῦν ἕναν ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους ἱστορικούς τῶν χρόνων του. Ἀνάμεσα σ' ἄλλα, μᾶς πληροφορεῖ μέσα ἀπὸ τὰ ἔργα του γιὰ τὴν πτώση τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τὸν στρατὸ τοῦ Σαλαχαντί τὸ 1187, θρηνεῖ γιὰ τὴν πτώση τῆς Κωνσταντινούπολης ἀπὸ τοὺς Φράγκους τὸ 1204, ζεῖ καὶ ὑποφέρει ἀπὸ τὰ δεινὰ πού ἔπληξαν τὴν Κύπρο πρῶτα μὲ τίς φυσικὲς καταστροφές καὶ μετὰ μὲ τὸν ἀποστάτη τύρανο Ἰσαάκιο Κομνηνὸ, τὴν παράδοση τῆς Κύπρου στὸν Ριχάρδο τὸν Λεοντόκαρδο τὸ 1191, τὴν πώλησή της μετὰ ἀπὸ λίγο στοὺς Ναῖτες καὶ τοὺς Λουζινιανούς καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς Φραγκοκρατίας στὴν Κύπρο. Ἐπίσης, κάνει καὶ μία μικρὴ νύξη γιὰ τὴν μάχη τοῦ Μυριοκέφαλου πού ἔγινε τὸ 1176.

2. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Περὶ τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν, Συγγράμματα*, τ. Ε', ἔκδ. Ἱερᾶς Βασιλικῆς καὶ Σταυροσπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 2005, σ. 406. 28 - 29.

3. Ὡ.π., σ. 405. 5 - 6.

Ὁ Ἅγιος ἀποσιωπᾶ πολλά γεγονότα, δείχνει ὅμως τὴν ἐχθρότητα του στὸν σφετεριστὴ Ἰσαάκιο Κομνηνὸ καὶ στοὺς Λατίνους, οἱ ὁποῖοι προκάλεσαν πολλὰ δεινὰ στοὺς συμπατριῶτες του. Οἱ ἀναφορές του εἶναι σύντομες, ἀλλὰ ἀκριβεῖς καὶ ἀποβλέπουν στὴν παραμυθία τῶν συμπατριωτῶν του ἀπὸ τὰ δεινὰ τῶν κατακτητῶν.

Στὸ παρὸν ἄρθρο, θὰ ἀναφερθοῦμε στὴν ἴδρυση τῆς Μονῆς τῆς Ἐγκλείστρας ἀπὸ τὸν ἅγιο Νεόφυτο, στὰ φυσικά φαινόμενα πού ἐπληξαν τὸ νησί καὶ προκάλεσαν τὴ μείωση τοῦ πληθυσμοῦ, στή μάχη τοῦ Μυριοκέφαλου, στὴν τυραννία τοῦ Ἰσαάκιου Κομνηνοῦ, στὴν κατάληψη τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὸν Σαλαχαντὶ καὶ στὴν προσπάθεια πού ἔγινε γιὰ ἀνακατάληψη τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τὰ βασίλεια τῆς Δύσης. Θὰ ἀναφερθοῦμε, ἐπίσης, στὴν κατάληψη τῆς Κύπρου ἀπὸ τὸν Ριχάρδο τὸν Λεοντόκαρδο, στὴν πώλησί της στή συνέχεια στοὺς

Λουζινιάν, στὴν ἐγκαθίδρυση τῆς Φραγκοκρατίας στὴν Κύπρο καὶ τέλος θὰ κλείσουμε μὲ τὴν κατάληψη τῆς Κωνσταντινούπολης ἀπὸ τοὺς Λατίνους τὸ 1204.

Ἡ ἴδρυση τῆς Μονῆς τῆς Ἐγκλείστρας

Ἐντεκα χρόνια μετὰ τὴν εὕρεση τοῦ σπηλαίου, στὸν χῶρο ὅπου σήμερα βρίσκεται ἡ Ἐγκλείστρα, καὶ τὴν ἐκεῖ ἐγκατάβίωση τοῦ ἁγίου Νεοφύτου, ὁ Ἐπίσκοπος Πάφου Βασίλειος Κίνναμος πείθει τὸν Ὅσιο νὰ γίνει ἱερέας καὶ νὰ δεχτεῖ συνοδεία. Ἔτσι, τὸ 1170 τὸ ἀσκητήριο τῆς Ἐγκλείστρας γίνεται μοναστήρι καὶ ὁ μοναχὸς Νεόφυτος χειροτονεῖται Πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς Μονῆς⁴. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἴδρυσής του τὸ μοναστήρι λειτουργεῖ ὡς κοινόβιο, μὲ κοινὴ ζωὴ καὶ λατρεία, σύμφωνα μὲ «τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τοῦ παχωμιανοῦ καὶ βασιλειανοῦ κοινοβίου»⁵.

4. Χρήστου Κ. Οἰκονόμου, «Ὁ ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος καὶ τὸ ἔργο του», *Πρακτικά*, ὅ.π., σ. 89 - 90.

5. Βενεδίκτου Ἐγγλεζάκη (Ἀρχιμανδρίτη Παύλου), «Ὁ ὄσιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος καὶ ἡ ἐν Κύπρῳ Φραγκοκρατία», *Εἴκοσι μελέται διὰ τὴν Ἐκκλη-*

Σταδιακά, τό μοναστήρι ἐπανδρώνεται καί μέ ἄλλους μοναχούς καί σέ κάποια χρονική στιγμή φτάνει τούς δεκατέσσερις σέ ἀριθμό. Ὡς ἐκ τούτου, κτίζονται καινούργια κτίρια, κατασκευάζονται νέα κελλιά καί τό μοναστήρι ἐξοπλίζεται μέ σκεύη, εἰκόνες καί βιβλία⁶. Λόγω τῆς μεγάλης προσωπικότητας τοῦ ἁγίου Νεοφύτου, τό μοναστήρι γνωρίζει μεγάλη ἀνθησις καί διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου.

Φυσικά φαινόμενα πού ταλαιπώρησαν τό νησί

Τό 1175 ἡ ἴδια ἡ φύση στρέ-

φεται ἐναντίον τῶν Κυπρίων. Γιά τρία χρόνια ἐπικρατοῦσε συνεχῆς ἀνομβρία, μέ ἀποτέλεσμα νά ἐπικρατεῖ στό νησί μεγάλη πείνα, τήν ὁποία συνόδευε τρομερή πανώλη καί ἀλλεπάλληλοι σεισμοί. Καταστράφηκαν ὄχι μόνο ἡ χλωρίδα καί ἡ πανίδα τοῦ νησιοῦ, ἀλλά, κατά τή μαρτυρία τοῦ ἁγίου Νεοφύτου, ὁ πληθυσμός ἐξαγριώθηκε καί εἶχε ἐπιδοθεῖ στό ἔγκλημα. Στή ζωή δέν θά παραμείνουν παρά τό ἕνα τρίτο τῶν Κυπρίων. Ὅλοκληρα χωριά θά χαθοῦν, προκαλώντας ἀθεράπευτα χάσματα στήν ἱστορία τοῦ τόπου. Ἐπίσης, οἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου τό 1176 καί 1178 φέρνουν τό νησί

σίαν Κύπρου (4ος ἕως 20ος αἰών), ἔκδ. Ἰδρυμα Ἀ. Γ. Λεβέντη καί Μορφωτικόν Ἰδρυμα Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, Ἀθήνα 1996, σ. 234.

6. Χρ. Οἰκονόμου, ὄ.π., σ. 90.

σέ ἀποκαλυπτική ἀτμοσφαι-
ρα⁷.

Ἡ μάχη τοῦ Μυριοκέφαλου

Τὴν ἴδια χρονική περίοδο (1176) στό Μυριοκέφαλο κατα-
στρέφεται ὁ στρατός τῆς ἀνα-
τολικῆς αὐτοκρατορίας, «ὁ με-
γαλύτερος καί ἀρτιότερα ἐκπαι-
δευμένος στρατός τοῦ κόσμου»,
καί ὀλόκληρη ἡ Ρωμανία μένει
ἀπροστάτευτη καί γίνεται ἔρ-
μαιο στίς ὀρέξεις τῶν ξένων κα-
τακτητῶν, ἀλλά καί στόν τυχο-
διωκτισμό τῶν εὐπατριδῶν τῆς
αὐτοκρατορίας⁸.

Γι' αὐτή τή μάχη ἀναφέρει χα-
ρακτηριστικά στό ἔργο του ὁ
ἅγιος Νεόφυτος: «Οὐ μὴν δέ,
ἀλλά καί ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν
βασιλεύς, τόν θεοστεφεῖν λέγω
κύριον Μανουὴλ τόν Κομνηνόν,
ἐν τοῖσδε τοῖς χρόνοις τὴν χώ-
ραν τοῦ Ἰκονίου καταλαβῶν
καί τῆ Τουρκία παραβαλῶν,
δακρύων ὄντως ἄξιον ἐκεῖσε
τούτῳ συνήντησε. Ἄφνω γάρ

Μουσουλμάνων νέφος αὐτῶ
ἐπιπεσόν ἀπειρότατον, ἐξάπι-
να τοὺς μεγιστάνας αὐτοῦ καί
πλῆθος στρατιωτῶν καί ἐτέρων
πολλῶν καί μεγιστάνων τέκνα
πεποθημένα (ὡ θείας δίκης, ὡ
θείας ἀνοχῆς) ἄρδην ἀπέκτει-
ναν»⁹. Τά ἀποτελέσματα τῆς μά-
χης αὐτῆς ἦταν πολύ ἐπώδυνα,
σύμφωνα μέ τόν Ἅγιο: «Ὅση δέ
τότε συνήντησε θλίψις ἐκεῖσε,
ὄση στενοχωρία, ὄση ζημία καί
ὄσος κλαυθμός, οὐ τοῦ παρόν-
τος ἐστὶ καιροῦ διά γραφῆς
ἅπαντα ἐκεῖνα κατά μέρος
ἐκτραγωδῆσαι...»¹⁰.

Ὁ ἅγιος Νεόφυτος, ὡστόσο,
στή μικρή ἀναφορά πού κάνει
γιὰ τή μάχη αὐτή, δέν στέκεται
τόσο στίς συμφορές καί τὴν κα-
ταστροφή τοῦ βυζαντινοῦ στρα-
τοῦ, ἀλλά ἀναφέρεται περισ-
σότερο στόν κίνδυνο πού διέ-
τρεξε ὁ αὐτοκράτορας, ὁ ὁποῖος
περικυκλώθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρ-
κους, καί στὴν ἄμεση ἐπέμβα-
ση τοῦ Θεοῦ γιὰ νά τόν βοη-

7. Β. Ἐγγλεζάκη, «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου στὴν Ὁρθόδοξη Αὐτοκρατο-
ρία, 330 - 1191 μ.Χ.», ὅ.π., σ. 96. Βλ. καί Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου,
Πεντηκοντακέφαλον, Συγγράμματα, τ. Α', ὅ.π., σ. 324 - 325.

8. Β. Ἐγγλεζάκη, ὅ.π., σ. 95.

9. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, Πεντηκοντακέφαλον, ὅ.π., σ. 321. 15
- 22.

10. Ὅ.π., σ. 321. 22 - 25.

θήσει¹¹. Σχολιάζει χαρακτηριστικά ότι, όταν ο Θεός είδε την γενναιότητα του αυτοκράτορα και την πίστη του, αλλά και τό πόσο σημαντικός ήταν για τό Βυζάντιο, τότε «ἔστειλεν αὐτῷ βοήθειαν ἐξ ἀγίου, ἔδωκεν αὐτῷ ῥώμιν ἰσχύος. διεφύλαξεν αὐτόν ἀπό ἐνεδρευόντων καί ἀγῶνα ἰσχυρόν ἐβράβευσεν αὐτῷ»¹². Ἔτσι, ὁ Θεός προστάτευσε τόν αυτοκράτορα ἀπό τούς ἐχθρούς καί τόν ἐνίσχυσε στόν δύσκολό του ἀγῶνα. Σύμφωνα μέ τόν Βενέδικτο Ἑγγλεζάκη, ὁ ὁποῖος σχολιάζει τήν ἀναφορά τοῦ ἀγίου Νεοφύτου στή μάχη τοῦ Μυριοκέφαλου, «ἡ πικρά πείρα τῆς πολιτείας τῶν διαδόχων τοῦ Μανουήλ καί τῶν δυτικῶν χριστιανικῶν συστημάτων, ἀλλά καί ἡ αὔξουσα πνευματική ὠρίμανσις, τόν ἔμαθον ὅτι ὁ χριστιανισμός δέν ἔχει τό ἀπαρασάλευτον στήριγμά του ἐπί τοῦ

Καίσαρος τεθεμελιωμένον, ἀλλ' ἐπί τοῦ Σταυροῦ»¹³.

Μετά τά γεγονότα αὐτά, ἡ αυτοκρατορία ἐμφανιζόταν πιά ἀδύναμη νά προστατεύει ἀποτελεσματικά τήν Κύπρο, σέ μία ἐποχή κατά τήν ὁποία οἱ Σταυροφορίες τῶν Δυτικῶν (πού ἐξελίσσονταν σέ ληστρικές ἐπιχειρήσεις) δημιουργοῦσαν γενικότερα προβλήματα στήν Κωνσταντινούπολη. Ἡ ἀναμέτρηση τῶν Σταυροφόρων τῆς Δύσης μέ τούς μί Χριστιανούς τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς, δημιούργησε ξανά ἓνα πεδίο συνεχῶν συγκρούσεων στόν χῶρο τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, ἀπό τίς ὁποῖες ἐμελλε νά ὑποφέρει ξανά καί ἡ Κύπρος, τῆς ὁποίας ἡ καίρια γεωγραφική θέση καθόρισε τήν τραγική της μοῖρα ἀνά τούς αἰῶνες¹⁴.

(Συνεχίζεται)

11. Βλ. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἑγκλείστου, *Πεντηκοντακέφαλον*, Συγγραμματα, τ. Α', ὁ.π., σ. 322.

12. Βλ. ὁ.π., σ. 322. 5 - 7.

13. Β. Ἑγγλεζάκη, «Ὁ ὁσιος Νεόφυτος ὁ Ἑγκλειστος καί ἡ ἐν Κύπρῳ Φραγκοκρατία», ὁ.π., σ. 239 - 240.

14. Βλ. Ἰωάν. Ε. Ἀναστασίου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τ. Β', ἐκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, σ. 12 - 29.

Έλένης Αναστασίου
Έκπαιδευτικού

Έφτασε επιτέλους η πρώτη μέρα της νέας σχολικής χρονιάς. Γιά κάποιον λόγο, η Άρτεμης την περίμενε με πολλή ανυπομονησία αυτή τη μέρα. Όλο ρωτούσε και ξαναρωτούσε τους γονείς της, τα μεγαλύτερα αδέρφια της, τις φίλες της, σέ πόσες μέρες θα ανοίξει τό σχολείο και πριν από τόν Αύγουστο σούφρωνε τά φρούδια, όταν άκουγε τήν απάντηση, λές και είχε βαρεθεί τίς διακοπές. Παράξενο πράγμα γιά παιδί 9 χρόνων! Όταν μπήκε πιά ό Αύγουστος, άρχισε νά χαιρέται πού οί μέρες λιγότεψαν.

Όλοι υπέθεταν ότι έκανε έτσι, έπειδή φέτος θά πήγαινε στην Δ' Τάξη, πρώτη χρονιά στον Β' Κύκλο του Δημοτικού Σχολείου. Άλλωστε,

μιλούσε πολύ γιά τήν επόμενη χρονιά στό σχολείο και τήν καινούργια τάξη. Η μητέρα της άνησυχούσε λίγο, γιατί ήξερε από τά άλλα της παιδιά ότι η Δ' Τάξη είναι λίγο δύσκολη, ιδιαίτερα στά Μαθηματικά πού η Άρτεμης είχε μερικές δυσκολίες. Άντίθετα όμως, τή μικρή δέ φαινόταν νά τήν άπασχολεί τό ζήτημα. Ήθελε άπλώς νά πάει στην Δ' Τάξη.

Τήν πήγε, λοιπόν, ό πατέρας της στό σχολείο κι αυτή του είπε νά τήν αφήσει μόνη της, δέν έδειχνε νά φοβάται καθόλου. Λές κι ήταν άλλο παιδί φέτος.

Τό μεσημέρι στό αυτοκίνητο δέ μίλησε καθόλου. Τή ρωτούσε ό πατέρας γιά τή σπουδαία αυτή μέρα κι η μικρή άπαντούσε μονολεκτικά. Στό σπίτι τους άφησε όλους άφωνους, όταν μπήκε μέσα και δέ

χαιρέτησε. Ἐπλυνε τά χέρια της καί κάθισε στό τραπέζι μέ κατεβασμένα τά μούτρα. Στήν ἐρώτηση «Ποιά εἶναι ἡ δασκάλα σου;», βούρκωσαν τά μάτια της καί μέ τό ζόρι σχεδόν ἀπάντησε ὅτι ἦταν ἡ κ. Εἰρήνη. Ἡ μητέρα χάρηκε, εἶχε ἀκούσει τά καλύτερα γι' αὐτή τή δασκάλα καί ἡσύχασε κάπως γιά τή δυσκολία τῆς κόρης της στά Μαθηματικά, ἤξερε ὅτι ἡ συγκεκριμένη δασκάλα θά τή βοηθήσει. Δέ φαινόταν, ὅμως, νά συμμερίζεται τήν ἀποψή της καί ἡ Ἄρτεμης.

Πέρασε ἡ πρώτη βδομάδα κι ἡ μικρή δέν ἔβρισκε τό κέφι της. Κι ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλά δέν ἠθέλε κιόλας νά διαβάσει τά μαθήματά της, ἐκτός ἀπό τήν Ἱστορία. Μία-δύο φορές εἶχε κρύψει ἀπό τούς γονεῖς της κάποιες ἀσκήσεις Ἑλληνικῶν καί Μαθηματικῶν καί τό ἔμαθαν τυχαία ἀπό ἕνα παιδί στή γειτονιά τους. Τήν πῆρε, λοιπόν, ἀπό κοντά ἡ μητέρα της γιά νά μάθει τί συνέβαινε.

- Τί σοῦ συμβαίνει, Ἄρτεμης; Περιμένεις μέ τόση χαρά τή φετινή χρονιά καί τώρα δέ θέλεις νά διαβάξεις;

- Διαβάζω, διαβάζω Ἱστορία.
- Δέν ἀρκεῖ, ὅμως, νά διαβά-

ξεις Ἱστορία, ἔχεις κι ἄλλα μαθήματα.

- Δέ μέ ἐνδιαφέρει ἀπό τά ἄλλα, ἐγώ θά διαβάζω μόνο Ἱστορία πού μᾶς κάνει ἡ κ. Δέσπω.

- Καί γιατί;

- Γιατί ἐγώ αὐτή ἠθελα γιά δασκάλα μου. Κάθε χρόνο εἶναι αὐτή ἡ δασκάλα τῆς Δ' Τάξης καί φέτος ἔπιασε τήν Ε' κι ἐμᾶς μᾶς κάνει μόνο Ἱστορία, αὐτό εἶναι ἄδικο.

- Καλά, κοριτσάκι μου, κι ἐπειδή ἠθελες ἄλλη δασκάλα σημαίνει ὅτι δέν πρέπει νά διαβάξεις; Στό κάτω-κάτω κι ἡ κ. Εἰρήνη εἶναι ἐξαιρετική δασκάλα.

- Ἐγώ δέν τή θέλω. Θέλω τήν κ. Δέσπω.

- Μά, ποτέ ξανά δέ σοῦ ἔκανε μάθημα καί δέν ξέρεις, ἂν εἶναι καλή δασκάλα.

- Ναί, ἀλλά εἶναι ἡ πιό ὄμορφη καί φορᾶ τά πιό ὠραῖα ρούχα ἀπ' ὅλες τίς δασκάλες τοῦ σχολείου στόν Κύκλο Β'. Τίς βλέπαμε τά διαλείμματα πού περπατοῦσαν στήν αὐλή.

- Γι' αὐτό, λοιπόν, περιμένεις πῶς καί πῶς νά ἀνοίξουν τά σχολεῖα;

- Ναί, γι' αὐτό! Καί τώρα δέν εἶναι ἡ δασκάλα μου. Θέλω νά κλείσουν πάλι τά σχολεῖα!

Δέν μπόρεσε νά συγκρατηθεί ή μπτέρα κι έβαλε τά γέλια. Τί άφελή πού είναι τά παιδιά! Άκούς εκεί τό κριτήριό της γιά τή δασκάλα της νά είναι ή έξωτερική εμφάνιση και τό ντύσιμο...! Έκείνο τό άπόγευμα ή Άρτεμης είχε μία μεγάλη και σοβαρή συζήτηση μέ τή μπτέρα της.

- Δέ μού λές, Άρτεμης. Γιατί είσαι φίλη μέ τή Νεφέλη;

- Έπειδή είναι καλή, μέ καταλαβαίνει και μέ βοηθά, όταν δυσκολεύομαι στά Μαθηματικά. Ά, κι έπειδή μās άρέσουν τά ίδια παιχνίδια και μπορούμε νά παίζουμε μαζί.

- Είναι, όμως, λίγο χοντρούλα. Νομίζω νά σταματήσεις νά κάνεις παρέα μαζί της.

- Τί είναι αυτά πού λές, μαμά; Η Νεφέλη είναι φίλη μου άπό τό νηπιαγωγείο και τήν αγαπώ πολύ, δέ θά σταματήσω νά τήν έχω φίλη, έπειδή είναι λίγο χοντρούλα. Δέν έπρεπε ούτε νά τό σκεφτείς αυτό.

- Μά, δέν τό σκέφτηκα εγώ, έσύ μού τό έβαλες στό μυαλό, άπό τό μεσημέρι πού είπες ότι ήθελες γιά δασκάλα σου τήν

πιό όμορφη. Σκέφτηκα, λοιπόν, ότι και γιά φίλη σου θά ήθελες τήν πιό όμορφη και ότι, άφού αυτό μετρά τόσο πολύ γιά σένα, κάποια στιγμή θά τήν παρατήσεις τή Νεφέλη.

Έσκυψε τό κεφάλι ή Άρτεμης.

- Είναι, όμως, όμορφη ή Νεφέλη...

- Δέ μού τό είπες αυτό, όταν σέ ρώτησα, γιατί είναι φίλη σου. Και στό κάτω-κάτω, ή κ. Ειρήνη δέν είναι όμορφη;

- Όχι... όσο... ή κ. Δέσπω, είπε ή Άρτεμης άργά.

- Αυτό είναι πού έχει σημασία στίς δασκάλες μας;

Ένεψε «όχι», χωρίς νά σηκώσει τό κεφάλι. Η μαμά έφυγε κι άφησε τήν Άρτεμης μόνη στό δωμάτιό της νά σκεφτεί.

Μέχρι τό τέλος τής άλλης βδομάδας όλα είχαν πάρει τό ρυθμό τους. Η Άρτεμης διάβαζε όλα της τά μαθήματα κι ήταν μία χαρούμενη μαθήτρια. Και μέχρι τό τέλος εκείνης τής χρονιάς, λάτρεψε τήν κ. Ειρήνη και τήν ήθελε γιά δασκάλα της και στήν Ε΄ Τάξη!!!

